

Trends in de museumsector

Museum cijfers 2018

Inhoud

Samenvatting	3
0\ Kerncijfers en trends	5
1\ Musea in Nederland	7
2\ Bezoeken	11
3\ Museumkaart	15
4\ Profiel van de Museumkaarthouder	18
5\ Onderwijs	22
6\ Werkgelegenheid	24
7\ Financiën	28
8\ Tot slot	35
9\ Colofon	36

Samenvatting

Musea doen het goed, maar de collectietaak staat onder druk

Onze musea zijn van publiek belang. In een snel veranderende samenleving vertellen musea verhalen die we niet mogen vergeten. De 425 bij de Museumvereniging aangesloten musea werken met toewijding aan een stevig draagvlak. Daar slagen zij in; de musea trekken steeds meer bezoekers. In 2018 steeg het aantal museumbezoeken met bijna 1 miljoen naar 32 miljoen. Maar er zijn ook aanhoudende zorgen. Want de collectietaak staat onder druk en de bijdrage van gemeenten neemt steeds vaker af.

Groei museumbezoek

Buitenlands bezoek zorgt voor verdere groei

Musea doen het goed; dat kopten we vorig jaar. En musea doen het nog steeds goed. Het aantal museumbezoeken steeg in 2018 met 0,9 miljoen of 2,8% naar 32 miljoen. Die groei komt dit jaar volledig voor rekening van buitenlands bezoek dat met 0,9 miljoen stijgt. Van al het museumbezoek komt nu bijna $\frac{1}{3}$ uit het buitenland. De verschillen per provincie zijn overigens groot: in Noord-Holland gaat het om 53% buitenlands bezoek, in Drenthe is dat 3%.

Museumbezoek in schoolverband stijgt opnieuw

Het aantal museumbezoeken in schoolverband stijgt in 2018 met ruim 100.000 bezoeken of 5,7%. Het schoolbezoek is zo goed voor de totale groei van het jeugdbezoek. Opvallend is het gezinsbezoek: het gebruik van de Museumkaart door kinderen tot 12 jaar. Zij gaan gemiddeld 7,2 keer per jaar met hun kaart naar musea, dat was vorig jaar nog 5 keer.

In goed gezelschap met de Museumkaart

De Museumkaart blijft populair en daarmee van groot belang voor de musea. Het aantal Museumkaarthouders blijft stijgen en komt in 2018 op bijna 1,4 miljoen en hun bijna 9 miljoen kaartbezoeken zijn dit jaar goed voor 29% van het totale aantal museumbezoeken.

Eigen verdiensten vrijwel gelijk aan subsidie

In 2017 verdienden musea voor het eerst meer dan zij aan subsidies ontvangen. Dat was een mijlpaal en een bijzondere prestatie. Het aandeel eigen inkomsten kwam in 2017 uit op 51%. In 2018 ligt dat een fractie lager door minder giften en minder sponsoring. De stijging van entreegelden kon dat net niet compenseren.

Werkgelegenheid groeit minder hard

De werkgelegenheid bij musea blijft groeien. In 2018 werkten er 600 m/v meer bij de musea dan in 2017. De totale werkgelegenheid is nu bijna 41.000 m/v, waarvan 27.000 onbetaald als vrijwilliger of stagiair. De groei is overigens aanzienlijk lager dan in 2017. De totale personeelssterkte gemeten in voltijdsbanen is nu ruim 9.800 fte's.

Succes heeft twee gezichten

Musea doen het goed, maar er zijn gerechtvaardigde zorgen.

Collectietaak onder druk

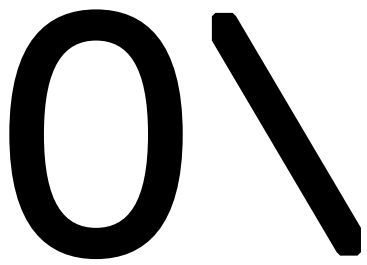
Door stijgende werkdruk, met name onder conservatoren en onderzoekers, komt de collectietaak van musea in het geding. De druk is niet alleen ongezond, maar leidt ook tot ongewenste uitstroom en zet een rem op het bruikleenverkeer.

Zorgen over afnemende financiering door gemeenten

Een andere grote zorg is de rol van gemeenten in de financiering van musea. De steeds geringere bijdrage van gemeenten heeft ernstige gevolgen voor met

name kleine(re) musea die naast huur en andere vaste lasten vrijwel geen geld meer hebben voor beheer, behoud en presentatie van hun collectie. Niet voor niets gaven wij vorig jaar aan dat met name middelgrote en kleine(re) musea dringend behoefte hebben aan gerichte dijkverzwaring en versterking van financiële betrokkenheid van subsidiënten. Die oproep staat nog steeds.

Voor de langere termijn zijn dit aanmerkelijke risico's voor de aantrekkingskracht van Nederlandse musea. Alle inwoners van ons land verdienen een betere bescherming van de museumcollecties, een enorm cultureel kapitaal dat van ons allemaal is.

Kerncijfers en trends

Kerncijfers 2018

425 Nederlandse musea aangesloten bij de Museumvereniging.

32 miljoen museumbezoeken, waarvan **32%** uit het buitenland.

Bijna **1,4 miljoen** Museumkaarthouders, goed voor **29%** van het totale aantal museumbezoeken.

Kinderen tot en met **12** jaar maken gemiddeld **7,2** keer per jaar gebruik van hun Museumkaart.

89 museumbezoeken in schoolverband per **100** leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs.

Bijna **41.000** in voltijd en deeltijd werkzame personen, waarvan **68%** onbetaald als vrijwilliger of stagiair.

1 miljard omzet, waarvan de helft eigen inkomsten, en **1 miljard** euro kosten.

83 miljoen objecten, waarvan **59%** in musea voor natuurhistorie.

51 miljoen via internet toegankelijke objecten (**62%** van de totale collectie).

Recente trends

Het aantal bezoeken stijgt in 2018 met bijna **0,9 miljoen** of **2,8%**.

De groei van het museumbezoek in 2018 komt volledig voor rekening van buitenlands bezoek dat met **0,9 miljoen** stijgt.

De groei van het aantal museumbezoeken in schoolverband zet in 2018 door met een stijging van ruim **0,1 miljoen** bezoeken of **5,7%**. Het schoolbezoek is goed voor de totale groei van het jeugdbezoek.

De omzet en de kosten van de musea blijven in 2018 op het niveau van **1,0 miljard** euro.

De overheidssubsidies zijn in 2018 per saldo met bijna **24 miljoen** euro toegenomen, ondanks een sterke daling van de gemeentelijke subsidies.

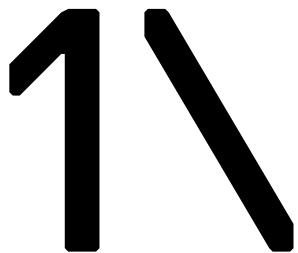
De subsidie per bezoek is tussen 2013 en 2018 met **23%** gedaald.

De eigen inkomsten zijn in 2018 licht gedaald met **9 miljoen** euro, vooral door minder giften van particulieren en bedrijven, en minder sponsoring. De stijging van de opbrengsten uit entreegelden is niet voldoende om de daling van giften en sponsoring op te vangen.

Het aandeel eigen inkomsten van musea is gestegen van **42%** in 2013 tot **49%** in 2018.

De werkdruk van het museum personeel stijgt tussen 2013 en 2018 in totaal met **17%**. Vooral het personeel dat zich bezighoudt met de collectie en wetenschappelijk onderzoek kampt met een sterke stijging van de werkdruk.

Met per saldo **30.000** nieuwe kaarthouders stijgt het aantal Museumkaarthouders en het aantal museumbezoeken dat zij brengen ook in 2018 weer.

Musea in Nederland

Nederland is rijk aan 425 musea

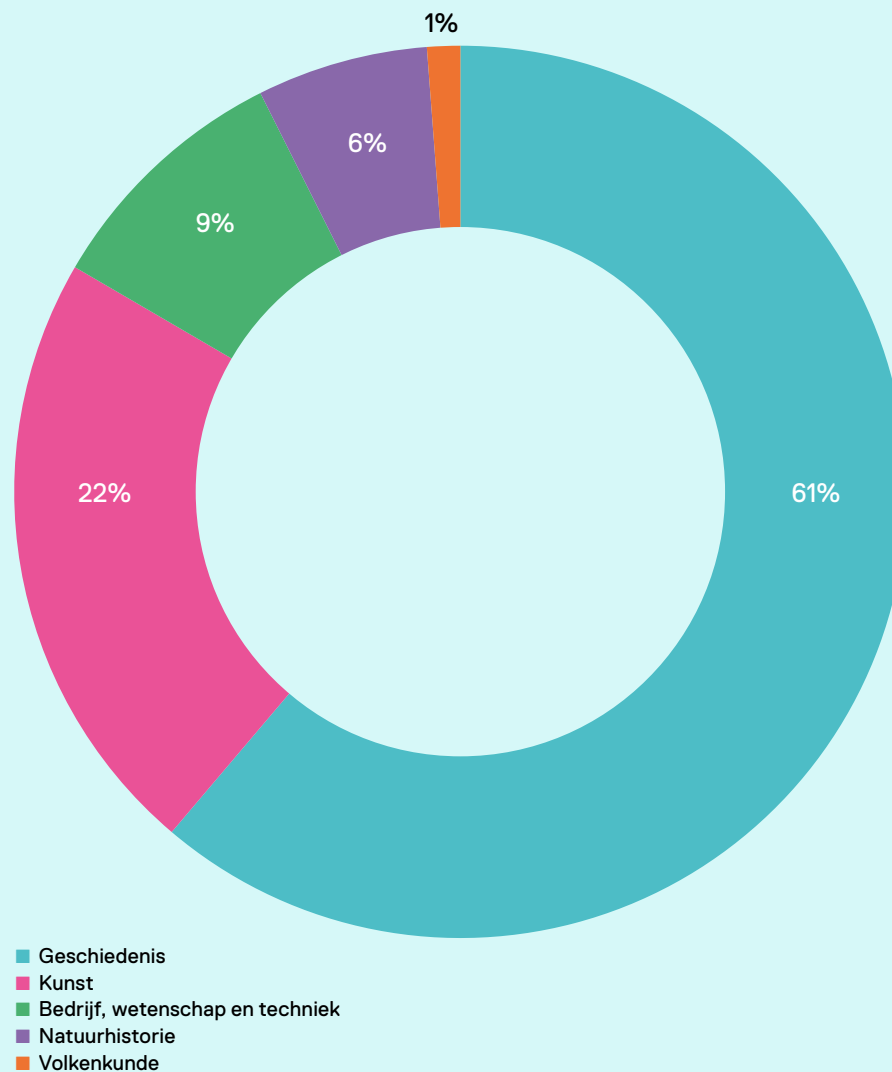
In 2018 zijn 425 Nederlandse musea aangesloten bij de Museumvereniging. De Nederlandse musea hebben verschillende typen collecties. Sommige musea hebben meer typen verzamelingen, zoals kunst en geschiedenis, of wetenschap en natuur. De meeste musea (61%) zien zichzelf als een geschiedenismuseum. Dit is verreweg de grootste groep musea, maar in termen van omzet en bezoeken zijn het kleinere musea (tabel 1.1).

Tabel 1.1: Musea naar type collectie, omzet en bezoek, 2018*

	Aantal musea	Aandelen musea (in %)	Omzet (x 1 mln. euro)	Aandelen omzet (in %)	Bezoeken (x 1.000)	Aandeel bezoeken (in %)
Geschiedenis	261	61	408	40	14.088	44
Kunst	94	22	454	45	13.203	41
Bedrijf, wetenschap en techniek	38	9	63	6	2.506	8
Natuurhistorie	26	6	58	6	1.588	5
Volkenkunde	6	1	32	3	496	2
Totaal	425	100	1.014	100	31.883	100

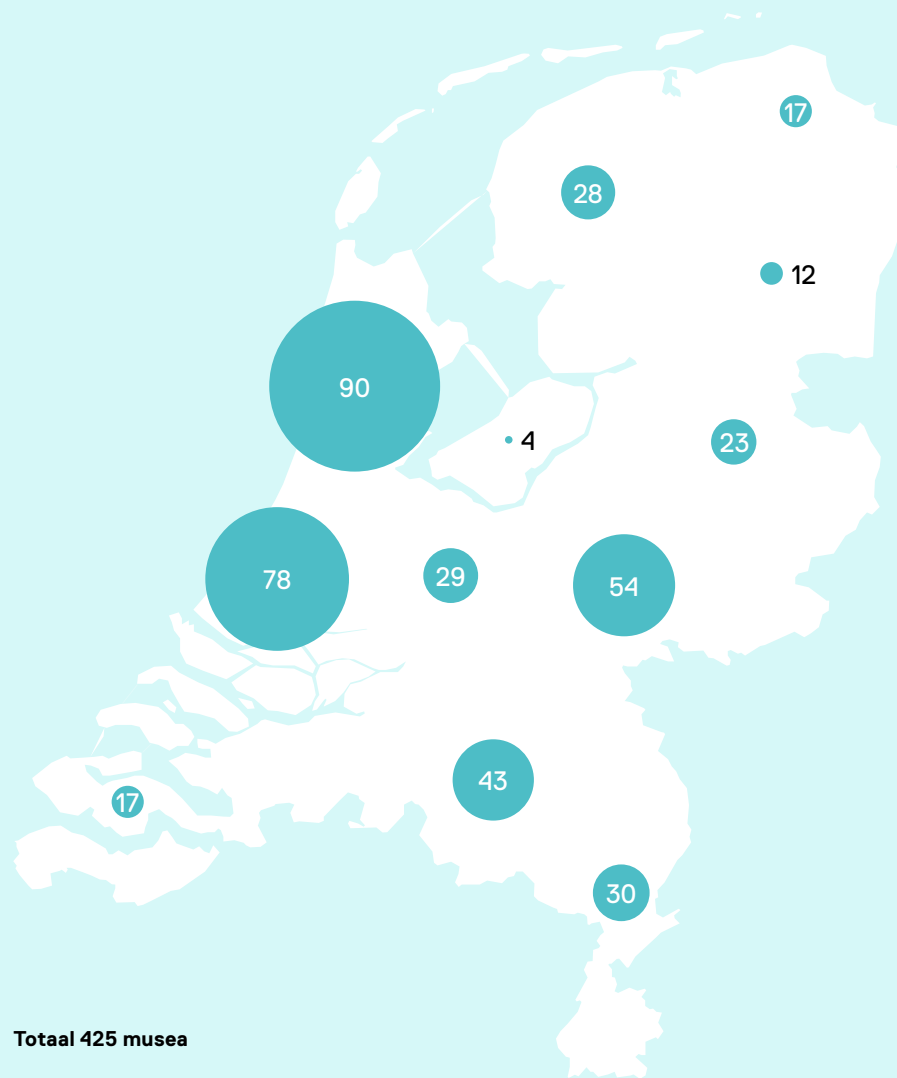
* Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

Figuur 1.1: Musea naar type collectie, 2018 (aandelen musea in %)

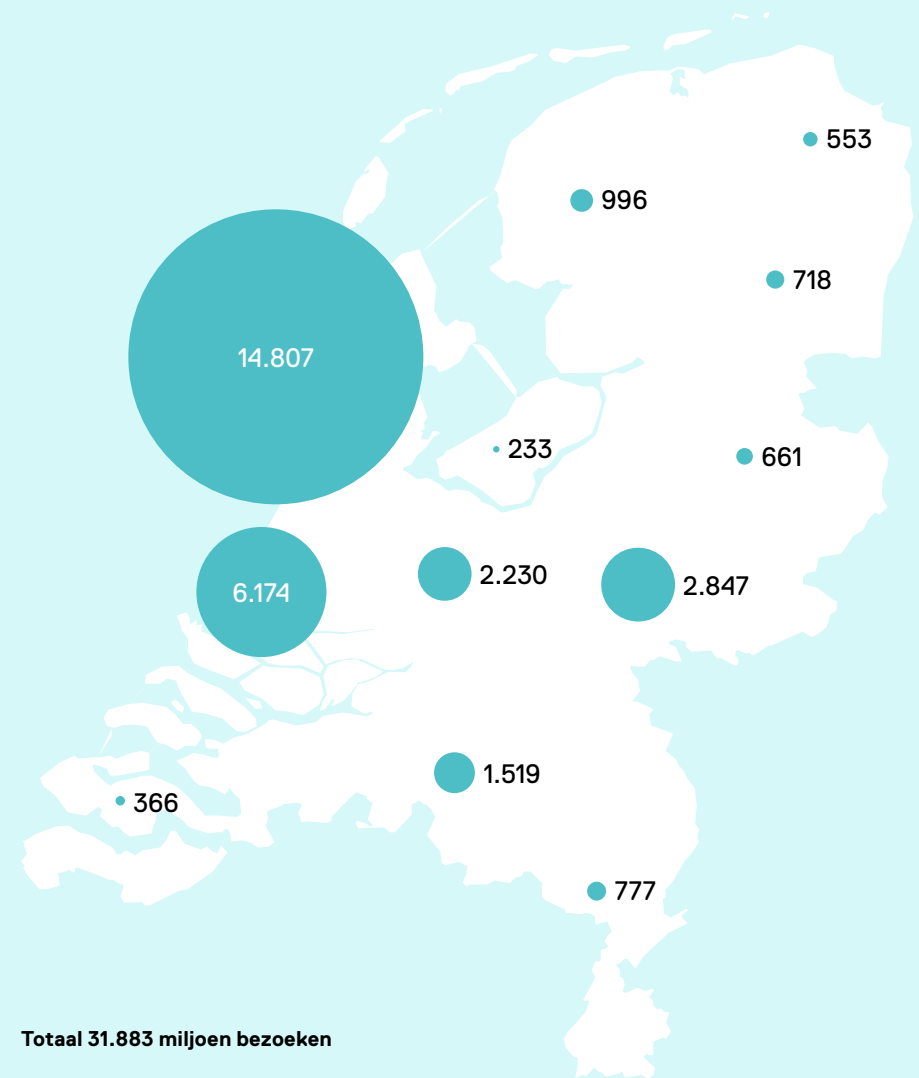
1\ Musea in Nederland

Figuur 1.2a: Spreiding van aantal musea over de provincies, 2018*

* Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

Figuur 1.2b: Spreiding van aantal bezoeken (x1.000) over de provincies, 2018*

* Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

1\ Musea in Nederland

De geschiedenismusea nemen in 2018 44% van het museumbezoek en 40% van de museale omzet voor hun rekening. Dat zijn vergelijkbare cijfers als in 2017.

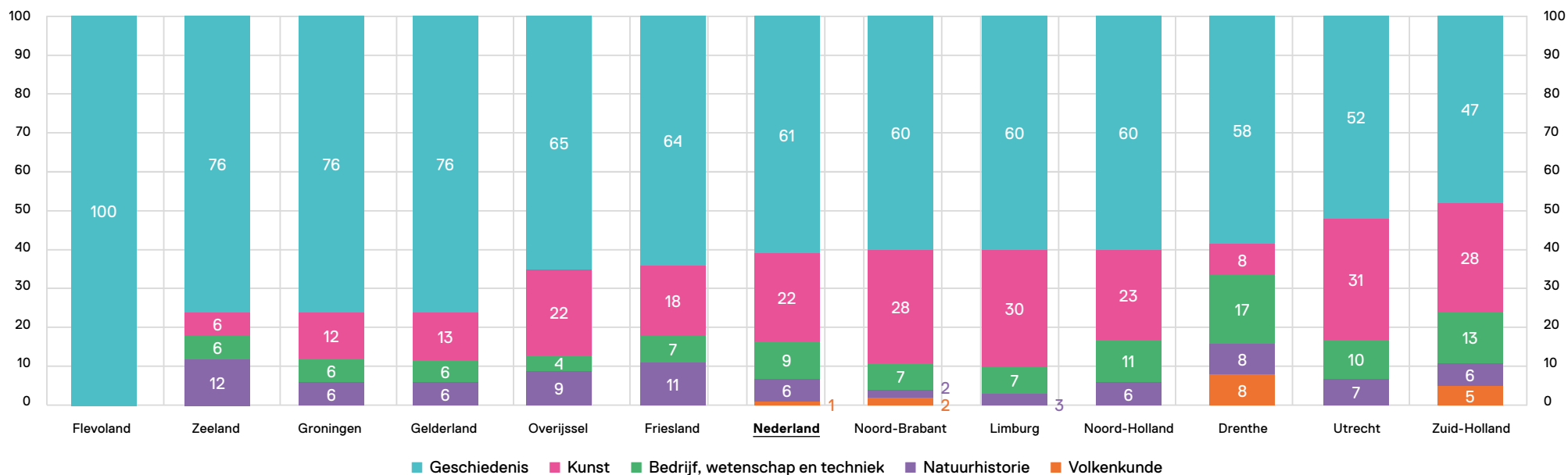
22% van de musea is een kunstmuseum. Het betreft relatief grote musea, samen goed voor 45% van de museale omzet, 41% van het museumbezoek en 47% van het Museumkaartbezoek. De kleinste groep musea bestaat uit volkenkundige musea. Het gaat om 1% van de musea met samen 3% van de museale omzet en 2% van het museumbezoek.

Noord-Holland telt de meeste musea en de meeste museumbezoeken (figuur 1.2a en 1.2b). Vooral de

musea in de Amsterdamse regio trekken veel bezoek. Qua aantallen bezoeken bestaat de gehele top 5 uit musea in deze regio, aan wie samen ruim 7 miljoen bezoeken worden afgelegd. Qua aantallen bezoeken volgen – na Noord-Holland – Zuid-Holland en Gelderland. Noord-Holland en Zuid-Holland zijn in 2018 samen goed voor bijna 21 miljoen bezoeken, bijna twee derde van het totale museumbezoek.

In alle provincies zijn geschiedenismusea de meest voorkomende musea (figuur 1.3). Het aandeel van dit type musea in het totaal per provincie loopt uiteen van 47% (Zuid Holland) tot 100% (Flevoland). Flevoland, Zeeland en Drenthe tellen in verhouding geen of weinig kunstmusea.

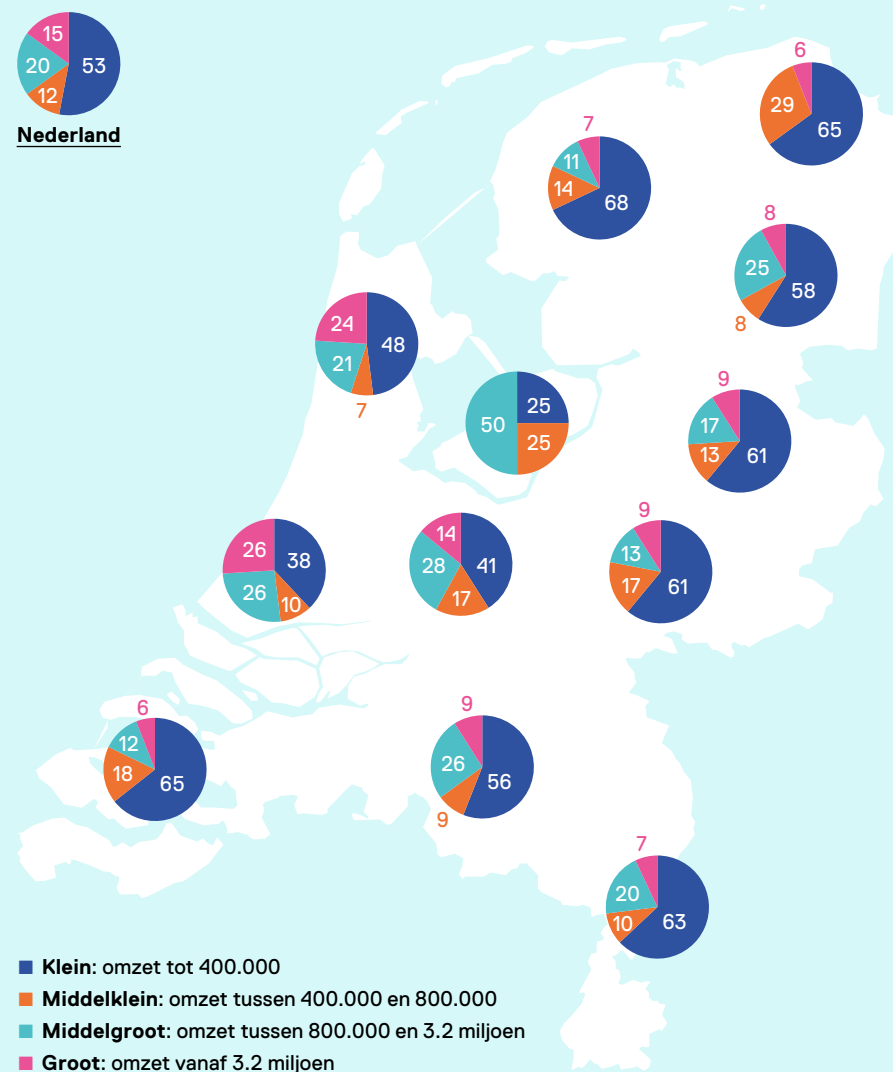
Figuur 1.3: Musea naar type collectie per provincie, 2018 (aandelen per provincie in %)

1\ Musea in Nederland

De grootte van musea loopt sterk uiteen evenals de spreiding naar grootte over het land (figuur 1.4). In de provincies Friesland, Groningen en Zeeland treffen we verhoudingsgewijs de meeste kleine musea – met een omzet tot 400.000 euro – aan (65% van de musea of meer). De provincies Flevoland, Zuid-Holland en Utrecht tellen relatief de minste kleine musea, beduidend minder dan het Nederlandse gemiddelde (53%). In Zuid-Holland en Noord-Holland zijn relatief veel grote musea met een omzet van 3,2 miljoen euro en meer (24 à 26% van de musea). In Flevoland bevindt zich geen groot museum. De provincies Groningen, Drenthe en Zeeland tellen slechts één groot museum. De spreiding van middelkleine musea – met een omzet tussen 400.000 en 800.000 euro – over het land is redelijk gelijkmatig. Dat is in mindere mate het geval bij de middelgrote musea (met een omzet tussen 800.000 en 3,2 miljoen euro). Nederland telt 224 kleine, 52 middelkleine, 85 middelgrote en 64 grote musea.

Figuur 1.4: Musea naar grootteklasse per provincie, 2018 (aandelen musea per provincie in %)

21

Bezoeken

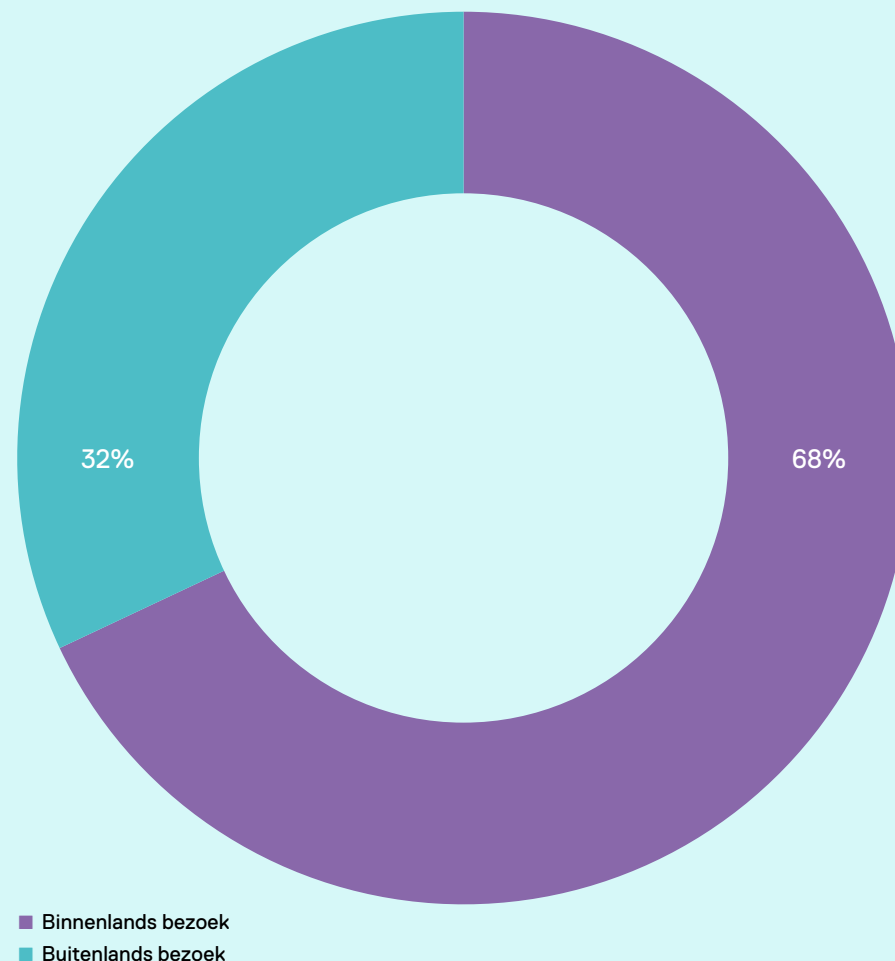
Aantal bezoeken groeit met 2,8% naar 31,9 miljoen

In 2018 trekken de 425 musea samen 31,9 miljoen bezoeken. Dat zijn er bijna 0,9 miljoen of 2,8% meer dan in 2017. Deze groei komt volledig voor rekening van het buitenlands bezoek, dat met ruim 0,9 miljoen stijgt. Daar staat tegenover dat het binnenlands bezoek licht daalt, doordat een groot spraakmakend museum tijdelijk voor het publiek gesloten was. Het aandeel van het buitenlands bezoek stijgt in 2018 naar 32% (figuur 2.1).

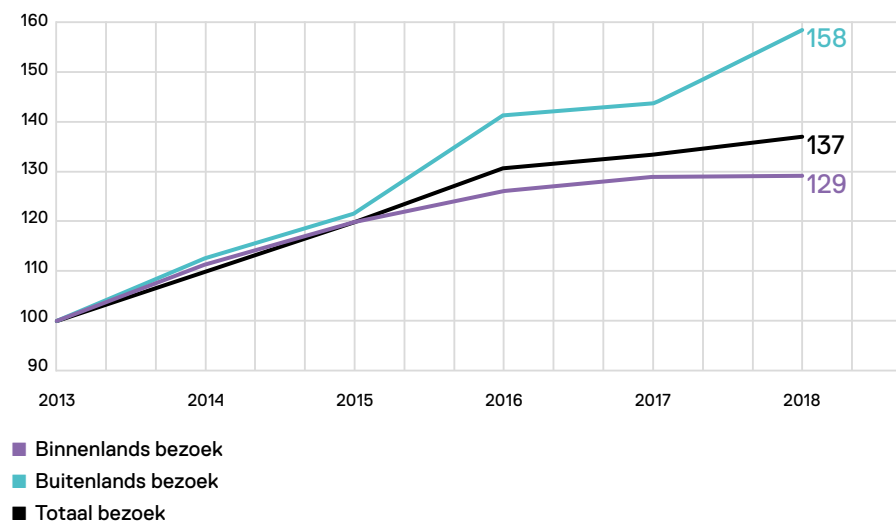
In 2018 legt een buitenlandse toerist in Nederland gemiddeld 0,55 museumbezoeken af tegen 0,52 museumbezoeken in 2017. Vooral de grote kunstmusea trekken relatief veel bezoek uit het buitenland. Ondanks de sterke stijging van het aantal buitenlandse bezoeken (figuur 2.1) bestaat 68% van het museumbezoek nog altijd uit binnenlands bezoek.

Het aantal museumbezoeken blijft stijgen, maar de groei vlak de laatste twee jaar iets af (figuur 2.2). Dat laatste is vooral duidelijk te zien bij het binnenlands bezoek, dat

Figuur 2.1: Geografische herkomst van het museumbezoek, 2018 (aandelen bezoeken in %)

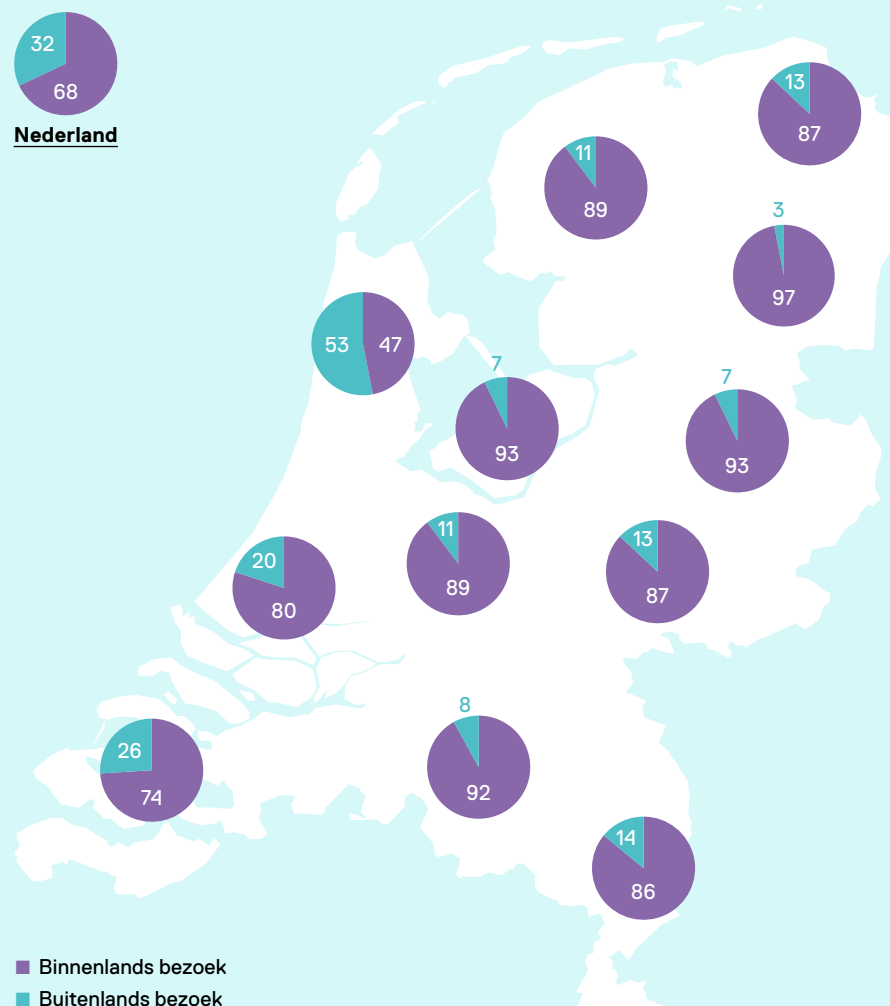
Figuur 2.2: Trends in het aantal binnenlandse en buitenlandse museumbezoeken, 2013-2018
(indexcijfers met 2013 = 100)

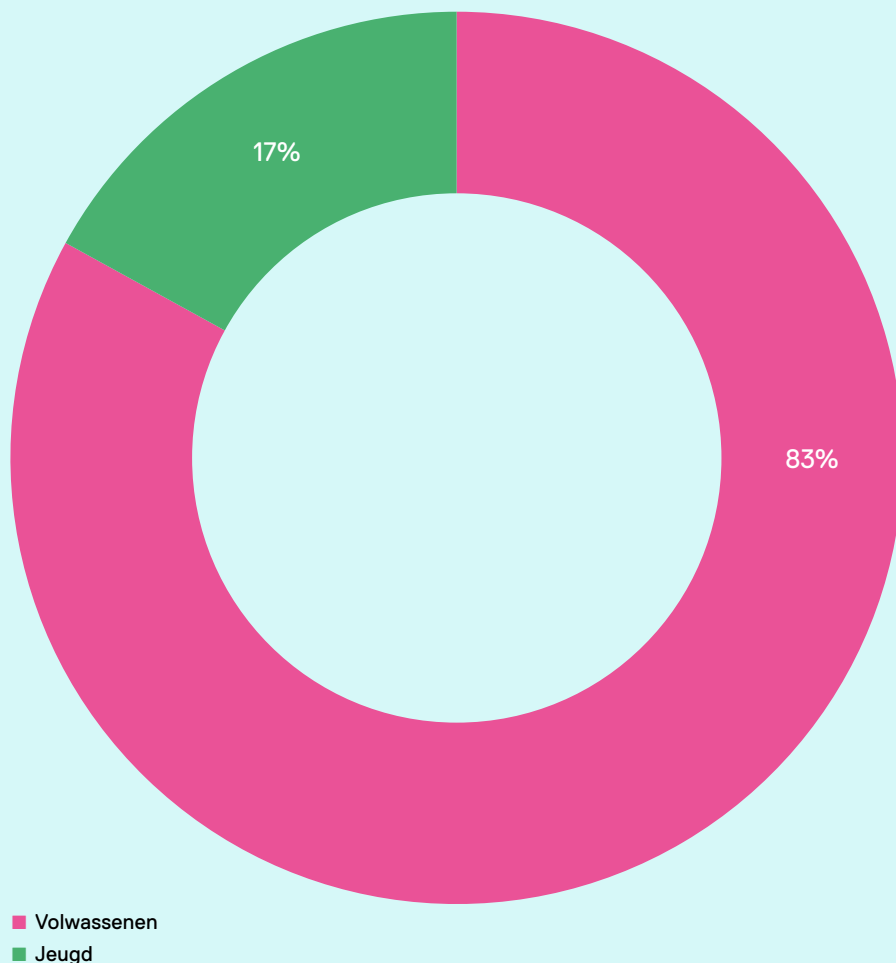
in 2018 zelfs heel licht is gedaald. Daar staat tegenover dat het aantal buitenlandse bezoeken tussen 2013 en 2018 in totaal met 58% (9,6% per jaar) is toegenomen. Dat is twee keer zo snel als het binnenlands bezoek, dat in diezelfde periode in totaal met 29% (5,2% per jaar) is gestegen. Daardoor is het totale museumbezoek tussen 2013 en 2018 met 37% toegenomen, een stijging van 6,5% per jaar (figuur 2.2).

In alle provincies – op Noord-Holland na – bestaat het leeuwendeel van het museumbezoek uit binnenlands bezoek (figuur 2.3). Dat geldt in 2018 het sterkst voor Drenthe, Overijssel, Flevoland en Noord-Brabant, waar meer dan 90% van het bezoek uit binnenlands bezoek

Figuur 2.3: Geografische herkomst van het museumbezoek per provincie, 2018
(aandelen per provincie in %)

Figuur 2.4: Museumbezoek van jeugd en volwassenen, 2018 (aandelen in %)

Tabel 2.1: Museumbezoek van jeugd en volwassenen, 2018*

Aantal bezoeken	Bezoeken (x 1.000)	Aandeel bezoeken (in %)
Jeugd (t/m 18 jaar)	5.579	17
Volwassenen	26.304	83
Totaal	31.883	100

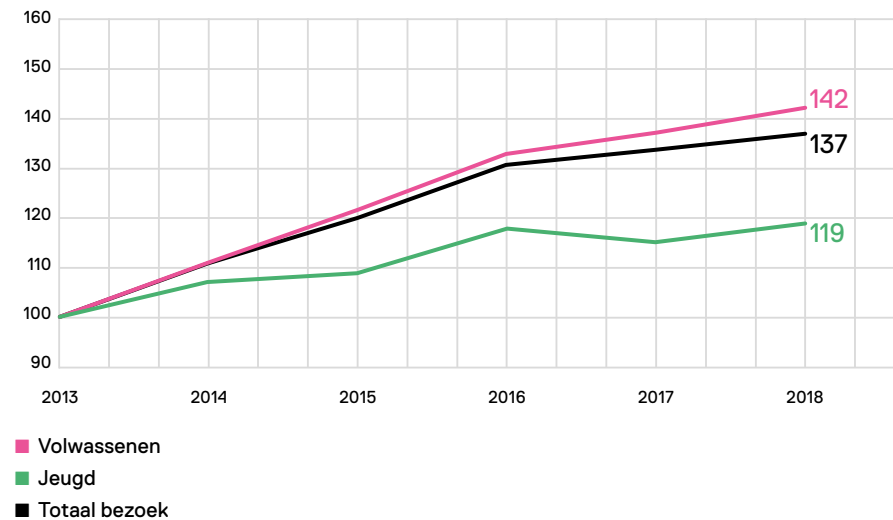
* Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

bestaat. Het spiegelbeeld hiervan is dat musea in deze provincies nauwelijks buitenlands bezoek ontvangen. In Noord-Holland is de situatie geheel anders. Daar bestaat 53% van het museumbezoek uit buitenlands bezoek. Het grote aantal buitenlandse museumbezoeken in Noord-Holland zorgt ervoor dat op nationaal niveau 32% van het aantal bezoeken voor rekening komt van het buitenlands bezoek. Naast Noord-Holland ontvangt ook Zeeland relatief veel buitenlands museumbezoek (26%).

Van het totale aantal museumbezoeken van 31,9 miljoen in 2018 komen er 5,6 miljoen (17%) voor rekening van de jeugd tot en met 18 jaar (figuur 2.4). Volwassenen zijn goed voor de resterende 26,3 miljoen bezoeken (83%).

Figuur 2.5: Trends in het aantal museumbezoeken van jeugd en volwassenen, 2013-2018

(indexcijfers met 2013 = 100)

Het aantal bezoeken van volwassenen is tussen 2013 en 2018 in totaal met 42% (7,3% per jaar) gegroeid (figuur 2.5). Dat is iets sneller dan het totale museumbezoek. Het aantal jeugdbezoeken stijgt door de daling van het aantal jeugdigen in de bevolking uiteraard minder snel dan het aantal bezoeken van volwassenen. In totaal neemt het jeugdbezoek tussen 2013 en 2018 toe met 19% (3,5% per jaar).

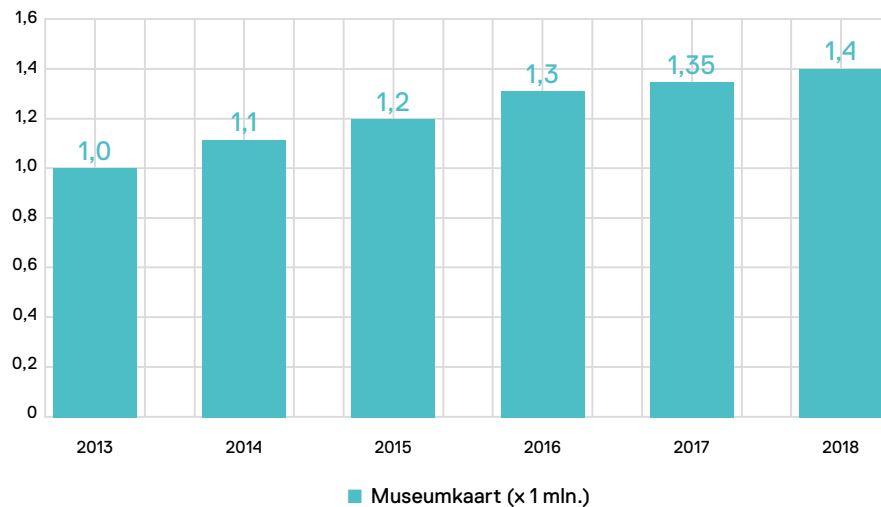
3\

Museumkaart

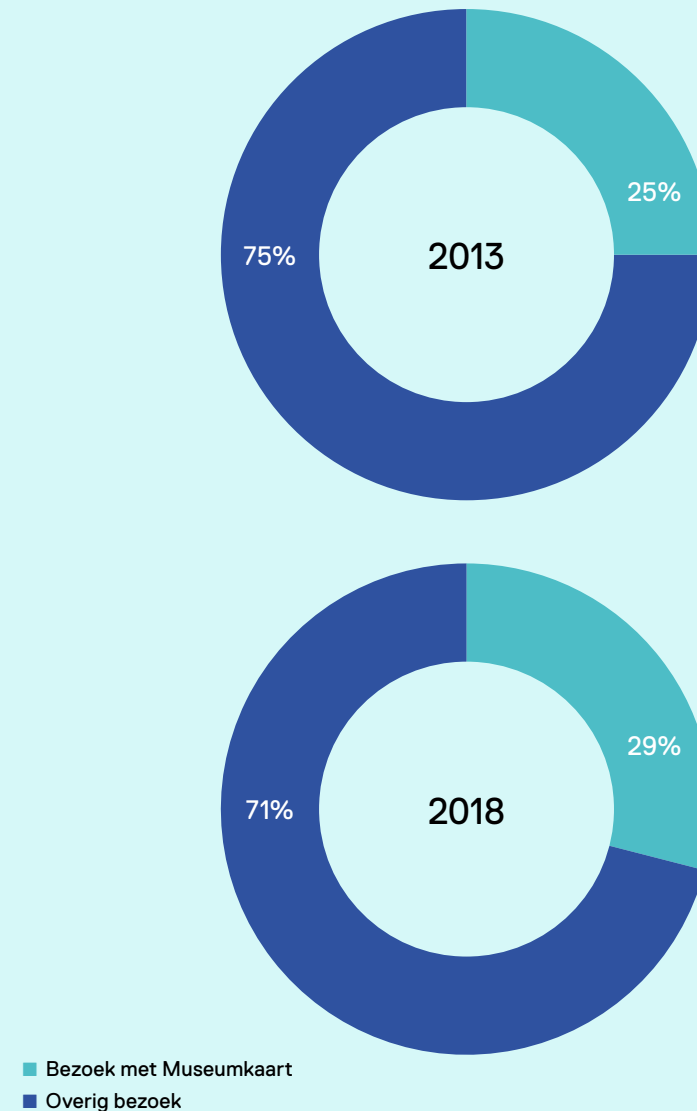
1,4 miljoen Nederlanders kunnen met de Museumkaart eindeloos ontdekken

Het aantal Museumkaarthouders is evenals het totale museumbezoek sterk gegroeid tussen 2013 en 2018: van 1,0 miljoen kaarthouders in 2013 tot bijna 1,4 miljoen in 2018 (zie figuur 3.1), een groei van bijna 40%. Inmiddels bezit ruim 8% van de Nederlandse bevolking van 5 jaar en ouder een Museumkaart.

Figuur 3.1: Trends in het aantal Museumkaarthouders, 2013-2018 (aantallen x 1 mln.)

Figuur 3.2: Bezoeken met de Museumkaart en overige bezoeken, 2013-2018 (bezoekaandelen in %)

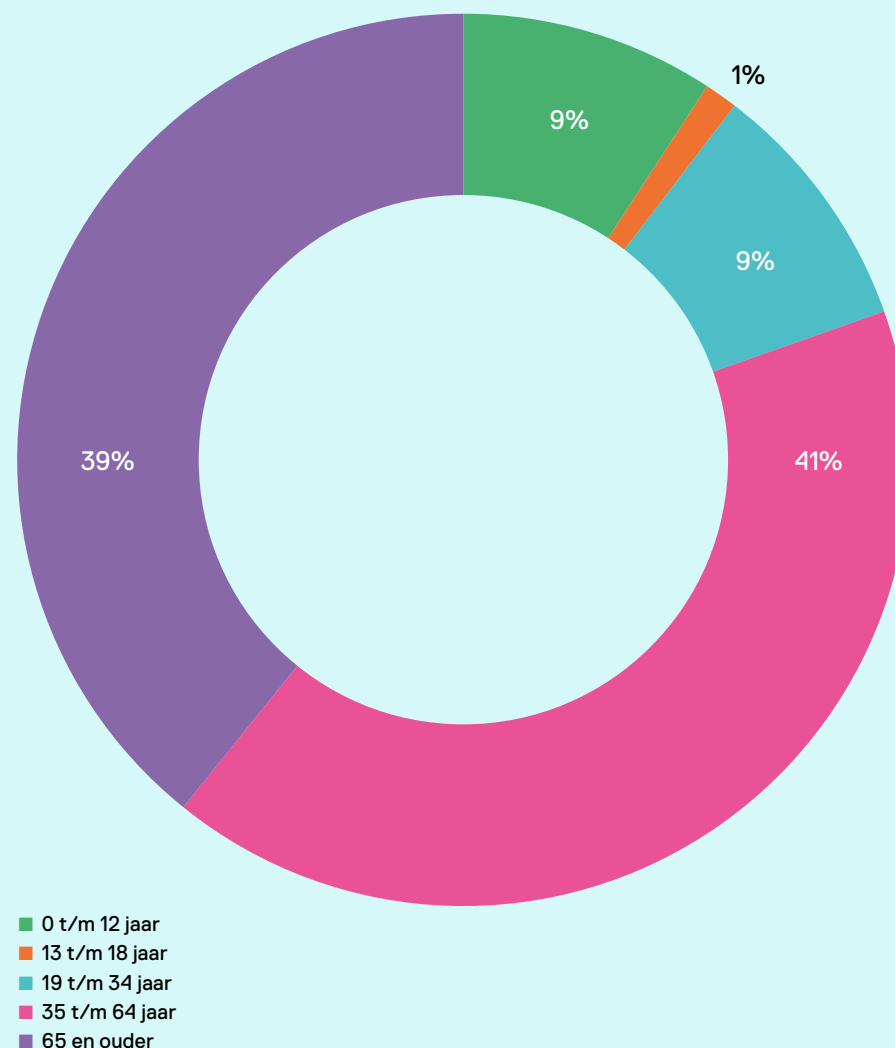
3\ Museumkaart

In 2018 brengen Museumkaarthouders ruim 8,8 miljoen museumbezoeken, ruim 0,1 miljoen meer dan in 2017. De Museumkaart levert een belangrijke bijdrage aan de groei van het aantal museumbezoeken. In 2013 namen de Museumkaarthouders 25% van het totale museumbezoek voor hun rekening (figuur 3.2). In 2018 is dat aandeel opgelopen tot 29%, doordat het aantal bezoeken van Museumkaarthouders tussen 2013 en 2018 sterker is gestegen dan het aantal overige bezoeken.

De Museumkaart is van groot financieel belang voor musea. De vergoeding aan een museum voor een bezoek van een Museumkaarthouder bedraagt in 2018 63% van de gemiddelde toegangsprijs van het vol betalend bezoek. Het bezoek van Museumkaarthouders levert de musea in 2018 60 miljoen euro op; dit bedrag is goed voor 25% van de entreegelden en 12% van de eigen inkomsten.

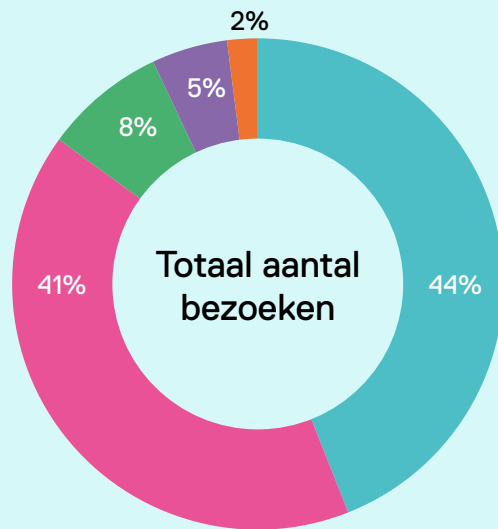
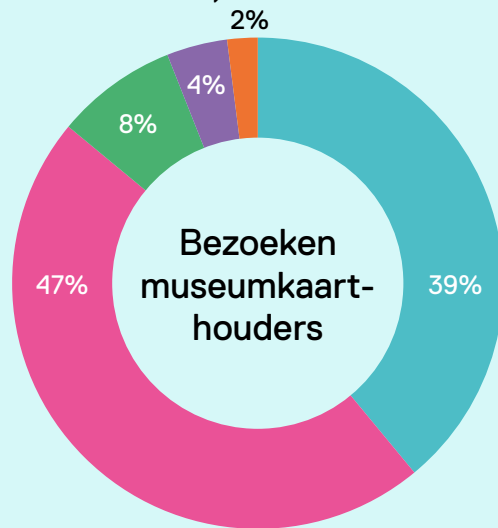
Volwassenen vanaf 35 jaar maken relatief veel gebruik van de Museumkaart. Zij nemen in 2018 ruim 80% van het bezoek van Museumkaarthouders voor hun rekening (figuur 3.3). Daarmee is hun aandeel in het bezoek beduidend groter dan hun aandeel in de Nederlandse bevolking (bijna 60%). Kinderen, jongeren en jongvolwassenen zijn ondervertegenwoordigd in het bezoek van Museumkaarthouders. Bij kinderen en jongeren komt dat onder meer doordat veel musea hen gratis toegang bieden.

Figuur 3.3: Leeftijdsopbouw van het bezoek van Museumkaarthouders, 2018 (aandelen bezoeken in %)

3\ Museumkaart

Figuur 3.4: Bezoeken met de Museumkaart versus totaal aantal bezoeken naar type museum, 2018
(aandelen bezoeken in %)*

- Geschiedenis
- Kunst
- Bedrijf, wetenschap en techniek
- Natuurhistorie
- Volkenkunde

* Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

Museumkaarthouders gaan vooral naar kunstmusea (47%), gevolgd door musea voor geschiedenis (39%). Bij het totale museumbezoek van kaarthouders en niet-kaarthouders samen zijn de verhoudingen omgekeerd (figuur 3.4). Daar zijn de geschiedismusea met 44% van het bezoek iets meer in trek dan de kunstmusea die 41% van het bezoek trekken.

4 \

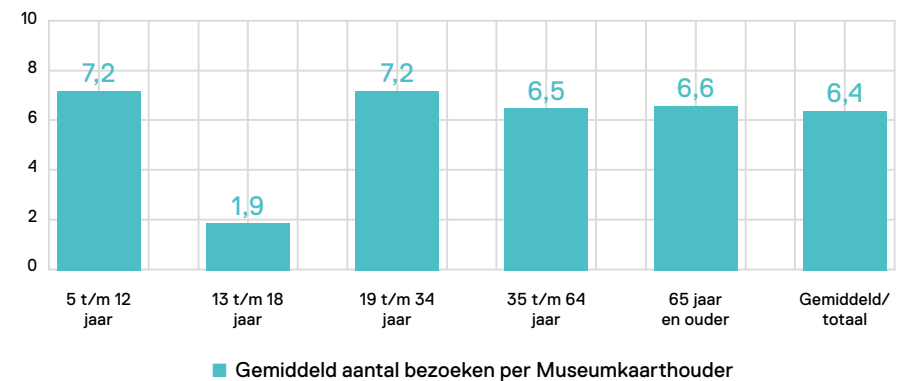
Profiel van de Museumkaarthouder

In goed gezelschap met de Museumkaart

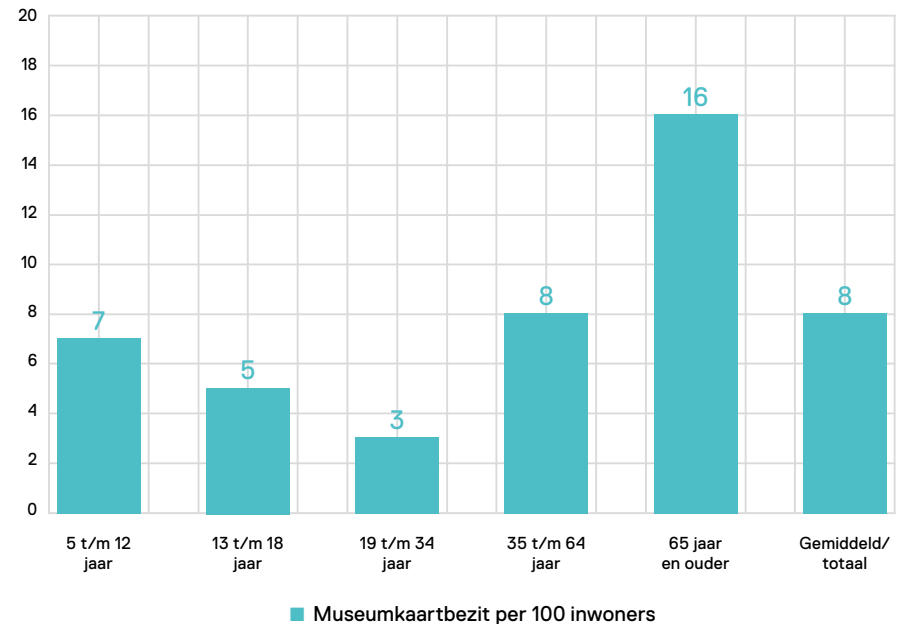
Museumkaarthouders gebruiken hun kaart in 2018 gemiddeld 6,4 keer per jaar. Het gebruik van de Museumkaart loopt echter uiteen tussen de verschillende leeftijdsgroepen (figuur 4.1). Het gemiddeld aantal bezoeken per Museumkaart varieert tussen de leeftijdsgroepen van 1,9 bij jongeren tot ruim 7,2 keer per jaar bij de kinderen. Vooral kinderen van 5 tot en met 12 jaar – de *Museumkids* – maken intensief gebruik van hun Museumkaart: maar liefst ruim 7,2 keer per jaar. Museumkaarthouders van 19 tot en met 34 jaar gebruiken hun Museumkaart eveneens vaak, maar slechts 3% van deze leeftijdsgroep bezit een Museumkaart (figuur 4.2). Dat is ruim onder het landelijk gemiddelde van 8%.

Het bezit van de Museumkaart is het hoogst bij de 65+'ers (16%), gevolgd door de 35 tot en met 64-jarigen (8%). Maar ook de kinderen van 5 tot en

Figuur 4.1: Gemiddeld aantal bezoeken per Museumkaarthouder naar leeftijd, 2018

Figuur 4.2: Bezit Museumkaart per 100 inwoners naar leeftijd, 2018

4\ Profiel van de Museumkaarthouder

Tabel 4.1: Museumkaartbezit in een buurt per 100 inwoners naar aantal inwoners en Museumkaarthouders (in %), 2018*

Museumkaartbezit per 100 inwoners	Inwoners (in %)	Museumkaarthouders (in %)
0 tot 5	42	16
5 tot 10	33	31
10 tot 15	13	20
15 tot 20	6	13
20 en meer	6	20
Totaal	100	100

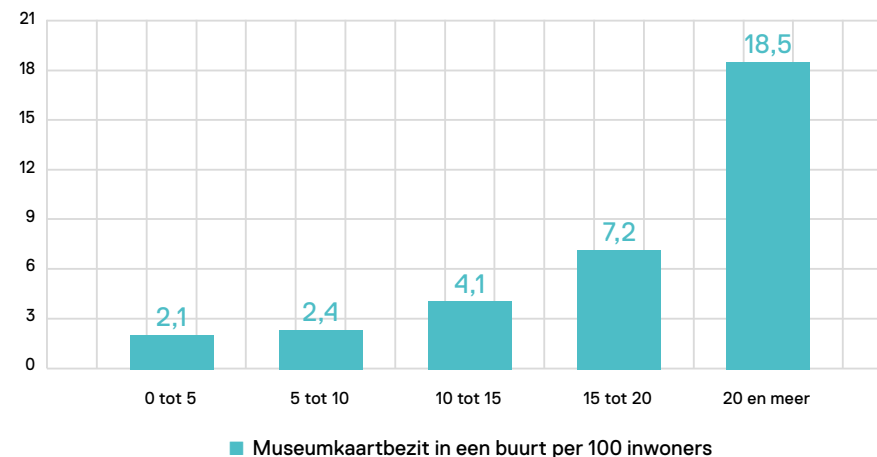
* Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

met 12 jaar scoren goed met ruim 7 Museumkaarten per 100 kinderen. Dat is een hoog percentage, temeer omdat veel musea voor deze leeftijdsgroep gratis toegankelijk zijn.

Het Museumkaartbezit per 100 inwoners verschilt sterk tussen buurten (= viercijferige postcode-gebieden). Er zijn buurten waar minder dan 5% van de inwoners een Museumkaart bezit, maar er zijn ook buurten waar ruim 20% van de inwoners Museumkaarthouder is (tabel 4.1).

In Nederland is 6% van de bevolking woonachtig in een buurt waar meer dan 20% van de inwoners Museumkaarthouder is. Daarnaast 42% woont in een buurt met minder dan 5 Museumkaarthouders per 100 inwoners. In totaal is 53% van de Museumkaarthouders woonachtig in buurten waar

Figuur 4.3: Museumkaartbezit in een buurt per 100 inwoners naar aantal musea binnen 5 km afstand, 2018

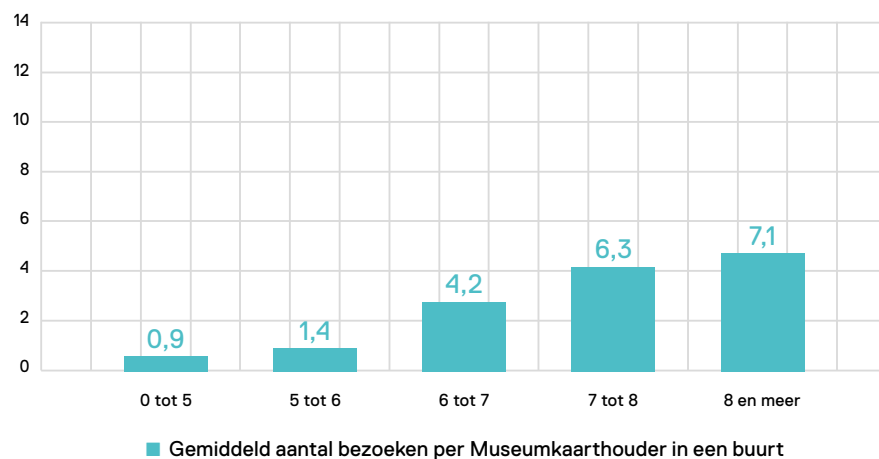

ten minste 10% van de inwoners een Museumkaart bezit. In die gebieden leeft een kwart van de Nederlandse bevolking.

Het wekt geen verbazing dat Museumkaartbezit sterk wordt bepaald door de aanwezigheid van musea in de regio. In buurten met veel Museumkaarthouders per inwoner is het aantal musea binnen 5 km hoog (figuur 4.3). In de praktijk zijn dit vooral buurten in stedelijke regio's. In buurten waar ten minste 20% van de inwoners een Museumkaart bezit, bevinden zich gemiddeld 18,5 musea binnen 5 km. In buurten met minder dan 5% Museumkaarthouders zijn dat er gemiddeld 2,1. Hetzelfde beeld zien we terug bij het aantal bezoeken per Museumkaarthouder (figuur 4.4). Dit hangt

4\ Profiel van de Museumkaarthouder

Figuur 4.4: Bezoeken per Museumkaarthouder in een buurt naar aantal musea binnen 5 km afstand, 2018

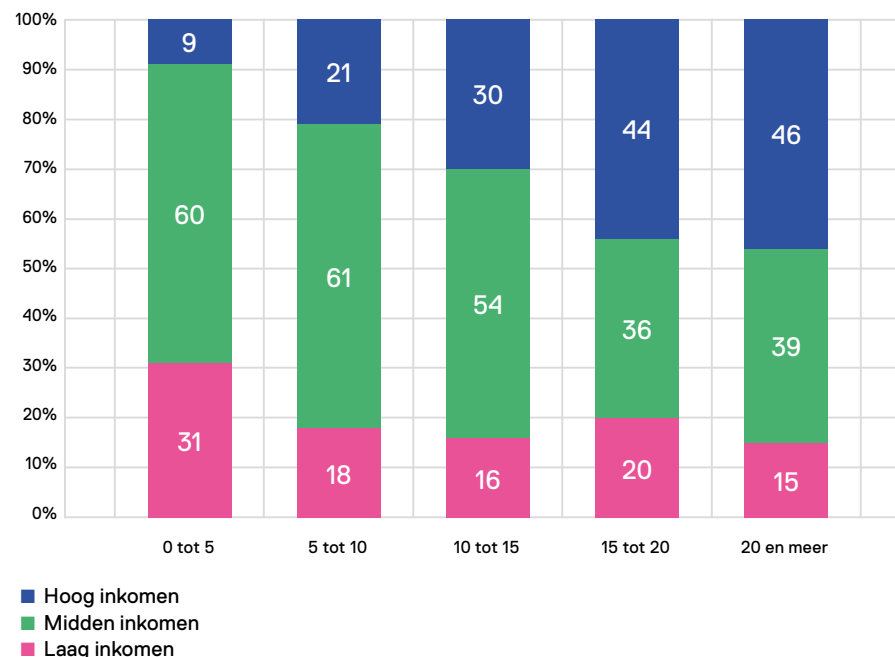

eveneens sterk samen met de aanwezigheid van musea in de nabijheid van een buurt.

In buurten waar Museumkaarthouders 8 of meer keer per jaar hun Museumkaart gebruiken bevinden zich gemiddeld 7,1 musea binnen 5 km. Dat zijn er aanzienlijk meer dan in de buurten waar Museumkaarthouders minder dan 6 keer per jaar gebruik maken van hun kaart.

Het Museumkaartbezit hangt niet alleen samen met het aantal musea in de regio, maar ook met de inkomenssituatie in een buurt. Per 100 inwoners neemt het aantal Museumkaarthouders toe naarmate een groter deel van de huishoudens in een buurt een hoog inkomen heeft en een kleiner deel een middeninkomen (figuur 4.5). Het aandeel huishoudens

Figuur 4.5: Museumkaartbezit in een buurt per 100 inwoners naar inkomen

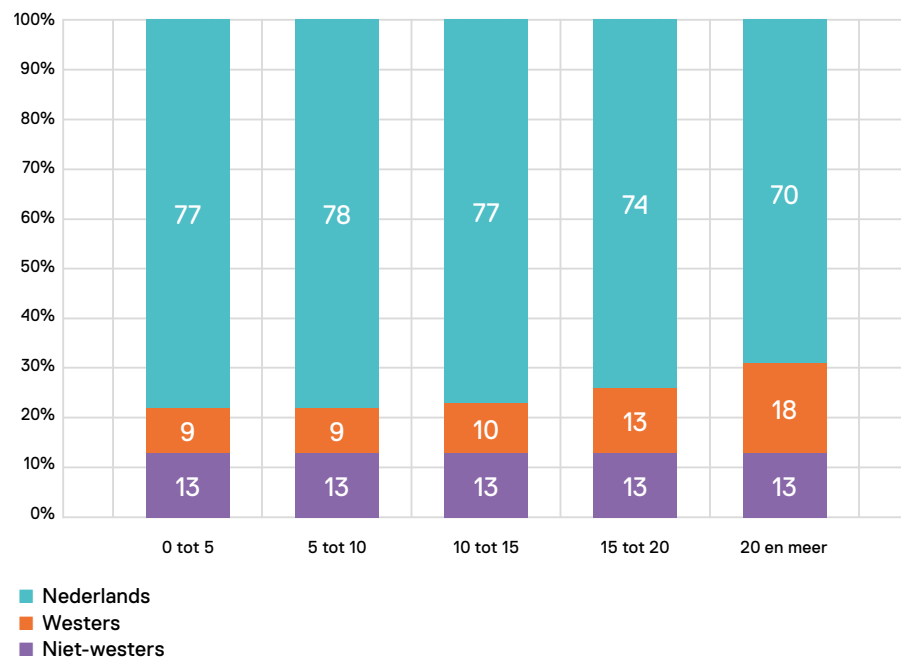

met een laag inkomen in een buurt vertoont geen sterke samenhang met het Museumkaartbezit.

Het Museumkaartbezit per 100 inwoners stijgt naarmate een buurt een meer diverse bevolkingssamenstelling heeft (figuur 4.6). Het Museumkaartbezit blijkt niet duidelijk samen te hangen met het aandeel inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond in een buurt. In buurten met weinig Museumkaarthouders per 100 inwoners is het aandeel inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond even hoog als in buurten met veel Museumkaart-

4\ Profiel van de Museumkaarthouder

Figuur 4.6: Museumkaartbezit in een buurt per 100 inwoners naar diversiteit van de bevolking

houders per 100 inwoners (13% conform het nationaal gemiddelde).

Het Museumkaartbezit per 100 inwoners stijgt echter als het aandeel inwoners met een westerse migratieachtergrond in een buurt toeneemt ten koste van het aandeel inwoners zonder migratieachtergrond. Buurten met relatief veel Museumkaarthouders worden gekenmerkt door een meer diverse bevolkingssamenstelling qua migratieachtergrond dan buurten met relatief weinig Museumkaarthouders.

5\

Onderwijs

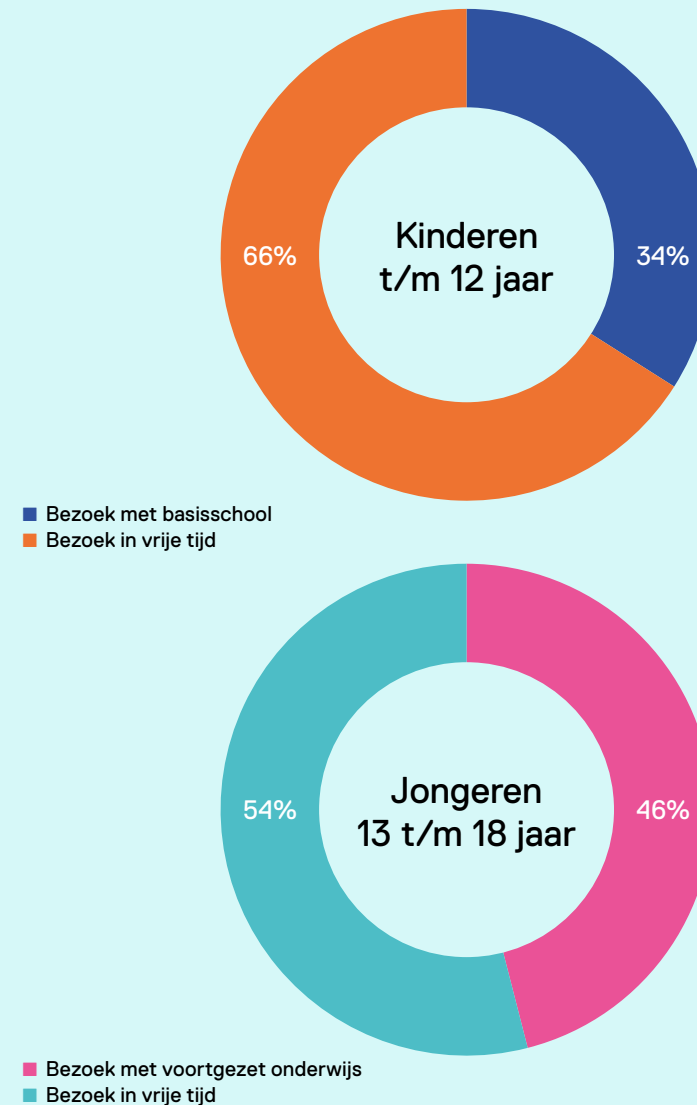
Bijna 2,2 miljoen museumbezoeken met school

De meeste musea investeren in een gedifferentieerd educatief aanbod voor kinderen in verschillende leeftijdsgroepen en voor andere specifieke doelgroepen. In 2018 biedt 82% van de musea een of meer educatieve programma's aan. Van het museum personeel vervult 8% educatieve taken. In 2018 ontvangt 92% van alle musea bezoek van basisscholen en 78% van het voortgezet onderwijs.

In 2018 brengen de 2,4 miljoen leerlingen van het basis- en voortgezet onderwijs in totaal bijna 2,2 miljoen museumbezoeken met school, dat is bijna 40% van het totale jeugdbezoek tot en met 18 jaar in 2018 (5,6 miljoen bezoeken).

In het voortgezet onderwijs zorgt het bezoek in schoolverband in 2018 voor 46% van het totale bezoek van jongeren (13 t/m 18 jaar). Dat aandeel is beduidend hoger dan in het basisonderwijs, waar het schoolbezoek 34% van het totale bezoek van kinderen t/m 12 jaar voor haar rekening neemt (figuur 5.1).

Figuur 5.1: Museumbezoek in schoolverband en jeugdbezoek in de vrije tijd, 2018 (aandelen in %)

5\ Onderwijs

Jongeren van 13 t/m 18 jaar brengen in hun vrije tijd minder vaak een museumbezoek dan kinderen t/m 12 jaar.

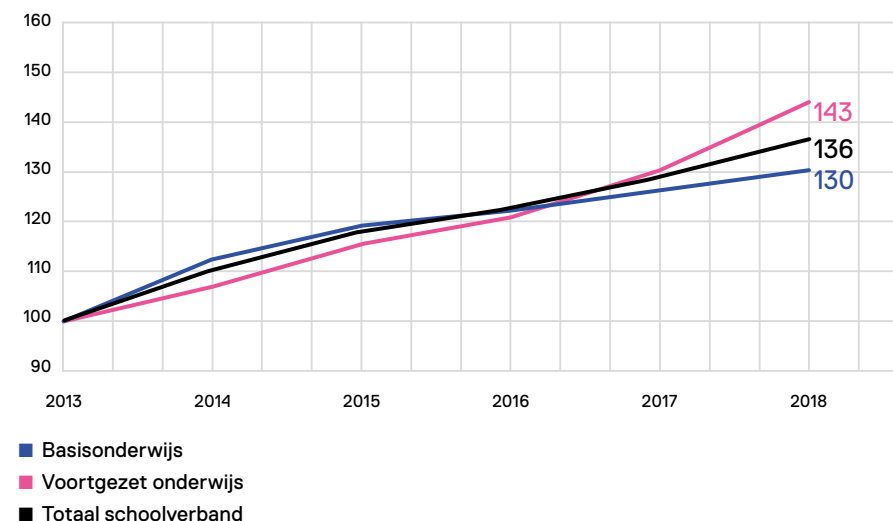
Ook in 2018 is het aantal museumbezoeken in schoolverband weer gegroeid: 118.000 meer bezoeken (5,7%) dan in 2017. Daarmee komt het aantal schoolbezoeken per 100 leerlingen op 89. De sterkste stijging treedt op bij het bezoek van leerlingen van het voortgezet onderwijs, dat in 2018 met 90.000 (9,3%) toeneemt tot 109 bezoeken per 100 leerlingen. Het aantal bezoeken van leerlingen van het basisonderwijs is in dat jaar toegenomen met 27.000 (2,5%) tot 77 bezoeken per 100 leerlingen.

Tabel 5.1: Museumbezoek in schoolverband en jeugdbezoek in de vrije tijd, 2018*

	Bezoeken t/m 12 jaar (x 1.000)	Aandeel bezoeken (in %)	Bezoeken 13 t/m 18 jaar (x 1.000)	Aandeel bezoeken (in %)
Schoolverband	1.107	34	1.061	46
Vrije tijd	2.162	66	1.248	54
Totaal	3.269	100	2.310	100

* Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

Figuur 5.2: Trends in het aantal museumbezoeken in schoolverband, 2013-2018
(indexcijfers met 2013 = 100)

Tussen 2013 en 2018 is het totale aantal bezoeken in schoolverband met 36% (6,3% per jaar) gestegen (figuur 5.2). In deze periode groeit het aantal bezoeken in schoolverband sterk, zowel in het basisonderwijs (30%) als in het voortgezet onderwijs (43%). De stijging van het schoolbezoek is een uitstekende prestatie van musea gezien de daling van het aantal jeugdigen en scholieren na 2013.

6 \

Werkgelegenheid

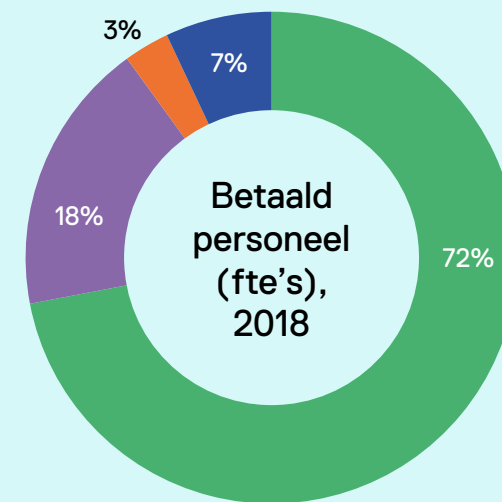
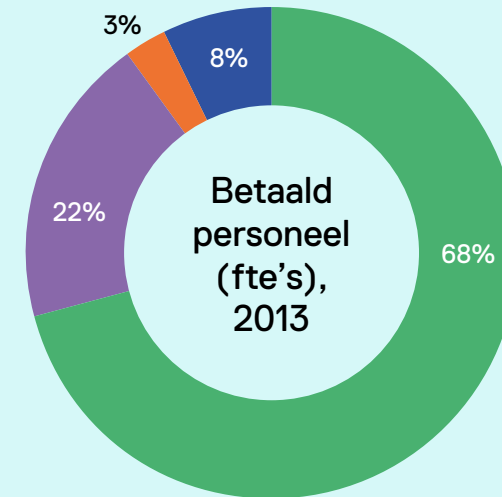
Werkgelegenheid groeit minder hard

Samenstelling van het personeel

De werkgelegenheid bij de 425 musea is in 2018 in totaal met 600 personen toegenomen tot bijna 41.000, van wie bijna 28.000 personen (68%) onbetaald als vrijwilliger of stagiair. Vrijwel alle musea werken met onbetaalde krachten. Circa 20% van de musea heeft geen personeel in dienst en draait primair op vrijwilligers en stagiairs.

Het aantal betaalde banen is in 2018 vrijwel gelijk gebleven. De totale personeelssterkte (betaald en onbetaald) van de musea bedraagt gemeten in voltijd-banen evenals in 2017 ruim 9.800 fte's. Musea hebben de afgelopen jaren meer personeel in vaste dienst aangenomen en minder in tijdelijke dienst. Daardoor is het aandeel van het personeel in vaste dienst in het betaalde personeel gestegen van 68% in 2013 naar 72% in 2018 (figuur 6.1).

Figuur 6.1: Samenstelling van het betaalde personeel, 2013-2018 (aandelen in %)*

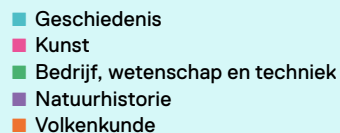
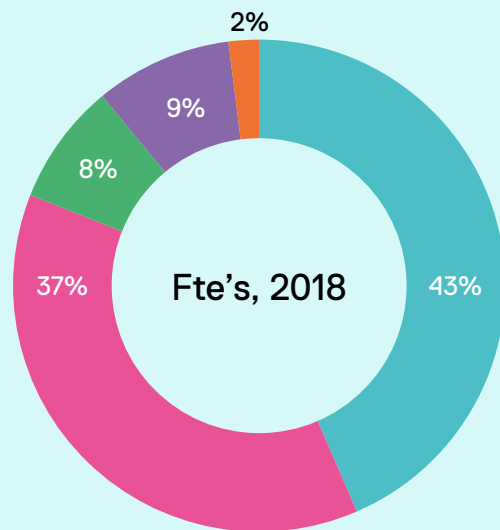
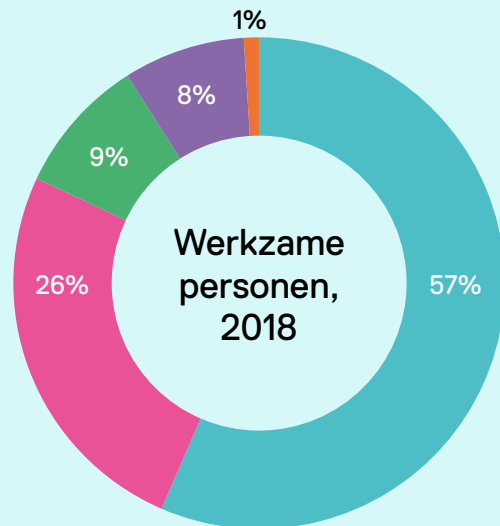

- Vaste dienst
- Tijdelijke dienst
- Freelancers
- Overige bezoldigen

* Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

6\ Werkgelegenheid

Figuur 6.2: Musea naar werkzame personen en fte's, 2018 (aandelen per type museum)

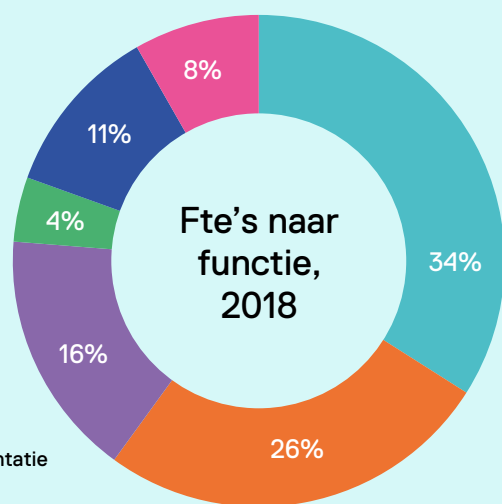
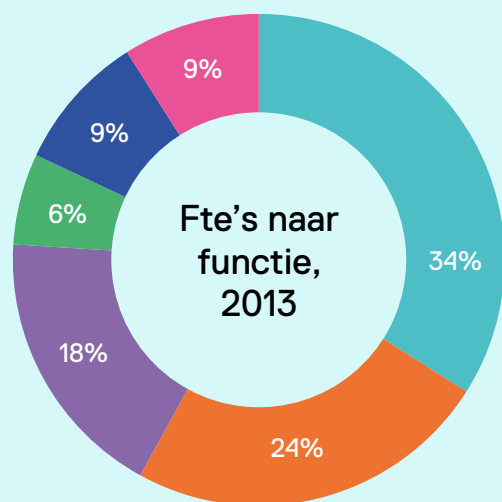
Vrijwilligers en stagiairs verrichten in de regel hun werkzaamheden in deeltijd en soms gedurende een deel van het jaar. Daardoor tellen ze gemeten in fte's veel minder zwaar mee dan in werkzame personen. Dat heeft tot gevolg dat musea met relatief veel onbetaalde krachten of met ander personeel in deeltijd minder zwaar meetellen in de werkgelegenheid gemeten in fte's. Dat is het meest duidelijk te zien bij de geschiedismusea (57% van de werkzame personen versus 43% van de fte's). Voor de kunstmusea geldt juist het omgekeerde: 26% van de werkzame personen versus 37% van de fte's (figuur 6.2).

Functieverdeling en werkdruk

In de periode 2013-2018 is de personeelssterkte in totaal met 150 fte's (1,6%) toegenomen. De verdeling van het personeel over de verschillende functies is in de tijd slechts beperkt veranderd (figuur 6.3). De belangrijkste veranderingen zijn (1) dat een groter deel van het personeel zich bezighoudt met bedrijfsvoering en commerciële activiteiten, en (2) dat dit deels ten koste is gegaan van de personeelsinzet voor de collectie en wetenschappelijk onderzoek daarnaar. Het relatieve belang van de personeelsinzet voor de educatieve taken is in de tijd licht gedaald.

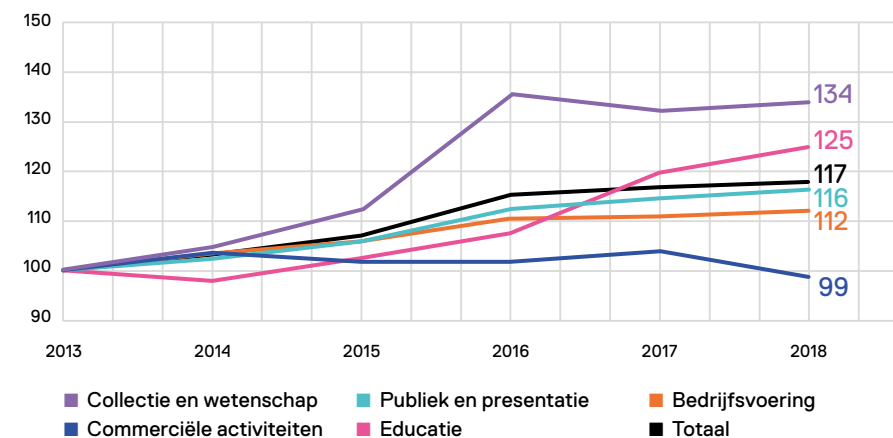
6\ Werkgelegenheid

Figuur 6.3: Functieverdeling van het personeel, 2013-2018 (fte's in %)

- Publiek en presentatie
- Bedrijfsvoering
- Collectie
- Wetenschap
- Commerciële activiteiten
- Educatie

Figuur 6.4: Trends in de geschatte werkdruk bij verschillende functiecategorieën, 2013-2018 (indexcijfers met 2013 = 100)

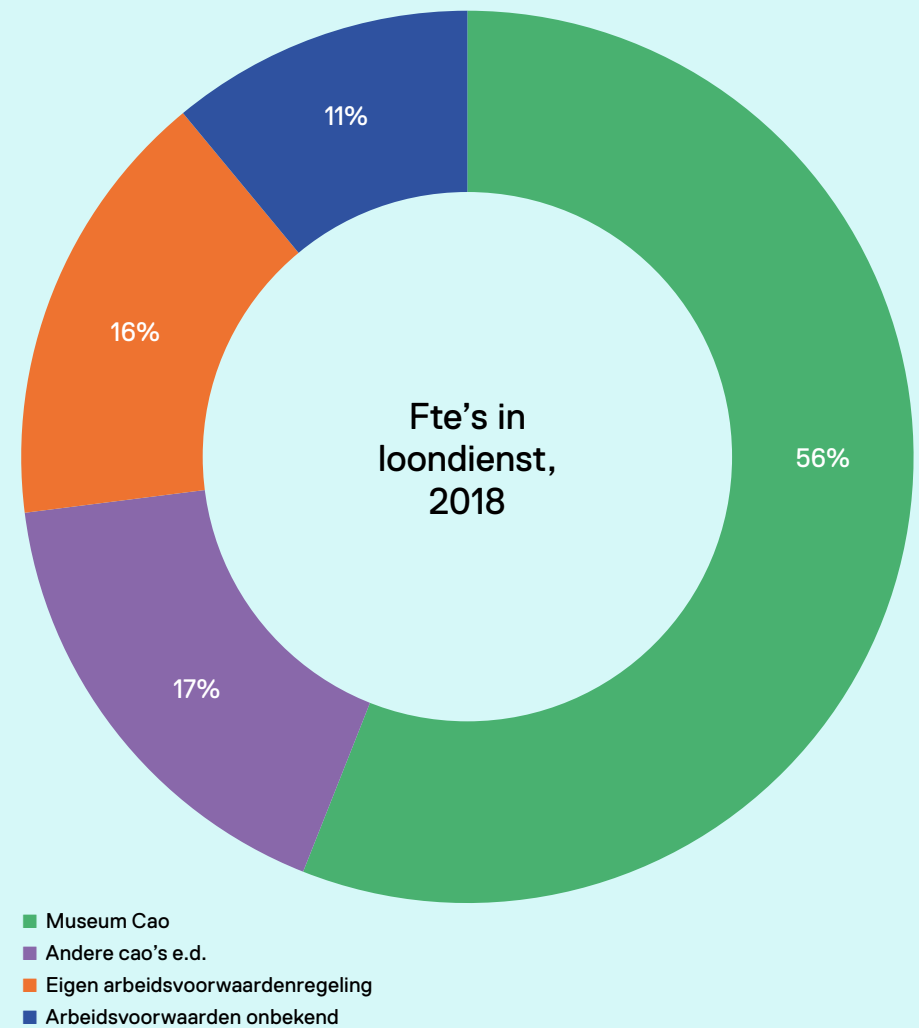
Tussen 2013 en 2018 is de geschatte werkdruk van het museum personeel in totaal met 17% (3,3% per jaar) gestegen (figuur 6.4). De ontwikkeling van de werkdruk loopt sterk uiteen bij de verschillende functiecategorieën. De werkdruk is het sterkst gestegen bij het personeel dat zich bezighoudt met de collectie en wetenschappelijk onderzoek. Bij dat personeel stijgt de werkdruk in totaal met 34%, doordat enerzijds de personeelssterkte van deze functiecategorie is gedaald en anderzijds de omvang van de collectie en het bruikleenverkeer is toegenomen. De sterke stijging van het schoolbezoek zorgt eveneens voor een toename van de werkdruk bij het educatief personeel (in totaal met 25%). Bij de overige functies stijgt de werkdruk minder dan gemiddeld.

6\ Werkgelegenheid

De Museum Cao

Steeds meer musea volgen de Museum Cao, mede als invulling van de Fair Practice Code. In termen van het aantal voltijdequivalente banen valt in 2018 56% van de werknemers onder de Museum Cao (figuur 6.5). Voorts volgt 17% van de werknemers een andere cao of overheidsregeling.

Figuur 6.5: Marktaandeel van de Museum Cao, 2018*

* Bij 339 musea met personeel in loondienst (80% van de musea).

Financiën

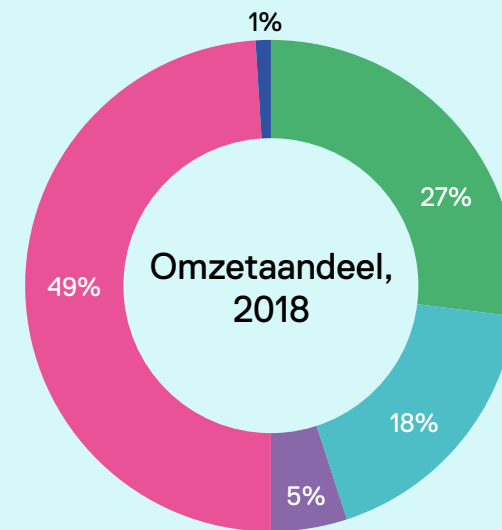
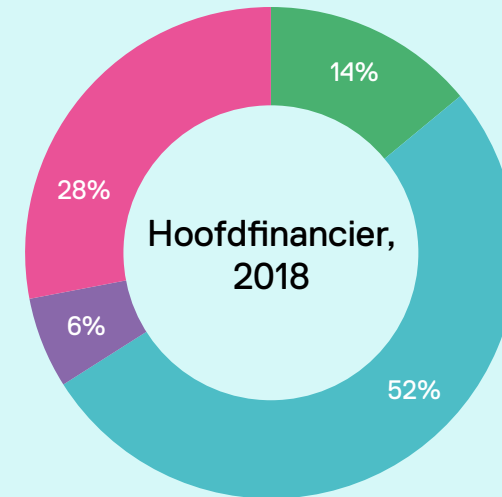
Eigen inkomsten vrijwel gelijk aan subsidies

De totale kosten en de totale omzet van musea bedragen in 2018 evenals in 2017 circa 1,0 miljard euro. De eigen inkomsten zijn in 2018 licht gedaald met 9 miljoen euro, vooral door minder giften van particulieren en bedrijven, en minder sponsoring. De daling van giften en sponsoring wordt echter gecompenseerd door hogere inkomsten uit entreegelden en een stijging van de subsidies van het Rijk en de provincies. De gemeentelijke subsidies zijn echter sterk afgenomen tot het laagste niveau van dit decennium. Krap de helft van de omzet van musea bestaat uit eigen inkomsten.

Financiering

Ruim de helft van de Nederlandse musea heeft in 2018 de gemeenten als belangrijkste subsidiegever, maar gemeenten leveren slechts een bijdrage van 18% aan de totale omzet (figuur 7.1). Met een bijdrage van 274 miljoen euro (27% van de omzet) is het Rijk de belangrijkste subsidiegever op nationaal niveau.

Figuur 7.1: Musea naar hoofdfinancier en financiering naar omzet, 2018 (aandelen in %)

- Rijk
- Gemeente
- Provincie
- Particulier
- Overheidsfondsen en Europa

Tabel 7.1: Musea naar type collectie en hoofdfinancier, 2018 (aandelen in %)*

Hoofd-financier	Geschiedenis	Kunst	Bedrijf, wetenschap en techniek	Natuur-historie	Volkenkunde	Totaal
Rijk	12	16	21	12	17	14
Gemeente	57	51	24	50	50	52
Provincie	7	4	5	12	0	6
Particulier	25	29	50	27	33	28
Totaal	100	100	100	100	100	100

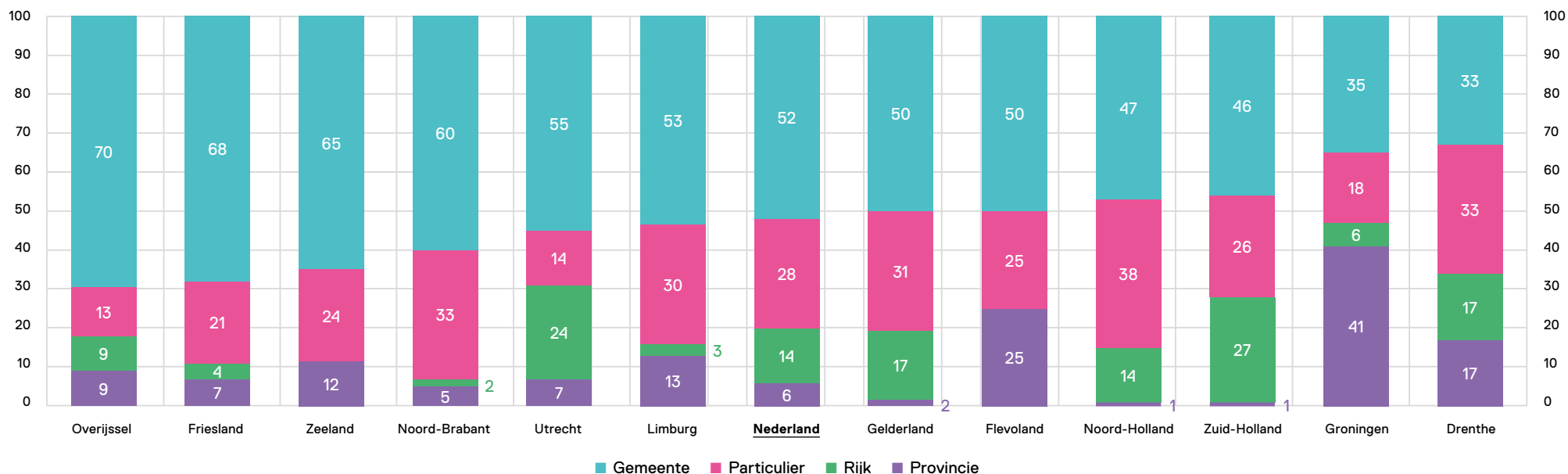
* Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

De overige subsidiebedragen zijn relatief beperkt en zijn bij gemeenten in 2018 zelfs gedaald.

De eigen inkomsten zijn verreweg de belangrijkste financieringsbron van musea en bedragen 499 miljoen euro (49%). Het belang van de eigen inkomsten is vooral groot bij musea voor bedrijf, wetenschap en techniek. Bij die musea is de rol van de gemeenten als belangrijkste financier aanzienlijk kleiner dan bij de andere musea (tabel 7.1).

In alle provincies spelen gemeenten een grote rol als belangrijkste financier van musea, vooral in Overijssel, Friesland en Zeeland, en veel minder in Groningen en Drenthe (figuur 7.2). In Groningen en Flevoland is het

Figuur 7.2: Musea naar hoofdfinancier per provincie, 2018 (aandelen per provincie in %)

belang van de provincie als hoofdfinancier van musea het grootste en in Zuid-Holland en Noord-Holland verwaarloosbaar. De rol van het Rijk als hoofdfinancier van individuele musea is in de meeste provincies beperkt, behalve in Zuid-Holland en Utrecht. De provincies Noord-Holland, Noord-Brabant en Drenthe tellen naar verhouding veel musea waar de particuliere sector de belangrijkste financier is.

Tabel 7.2: Samenstelling van de omzet van musea, 2018*

		Bedragen (x 1 mln. euro)	Aandeel (in %)
Omzet	Subsidie	515	51
	Eigen inkomsten	499	49
	Totale omzet	1.014	100
Subsidies	Rijk	274	53
	Gemeente	178	34
	Provincie	50	10
	Overheidsfondsen en Europa	14	3
	Totaal subsidies	515	100
Eigen inkomsten	Entree	235	47
	Horeca en winkel	83	17
	Sponsoring	23	5
	Overige activiteiten	72	14
	Private fondsen	57	11
	Giften	29	6
	Totaal eigen inkomsten	508	100

* Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

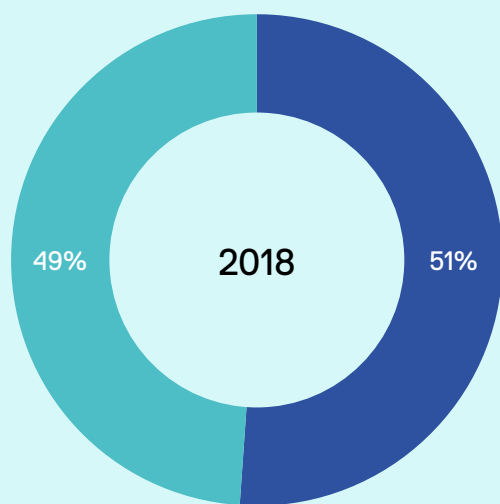
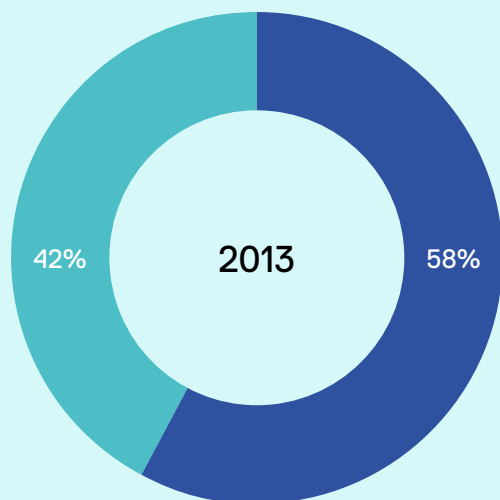
Omzet

De totale omzet van musea is met 1,0 miljard euro in 2018 vrijwel gelijk aan 2017. De eigen inkomsten dragen in 2018 49% bij aan de omzet (tabel 7.2). De bijdrage van het Rijk, de gemeenten, de provincies en de overheidsfondsen (inclusief Europa) is goed voor de overige 51%. In 2013 was dat nog 58% (figuur 7.3).

De overheidssubsidies zijn in 2018 per saldo met bijna 24 miljoen euro toegenomen, ondanks een sterke daling van de gemeentelijke subsidies tot het laagste niveau in dit decennium. De trends in de subsidies en de eigen inkomsten lopen in de periode echter uiteen (figuur 7.4). Na 2013 stijgen de subsidies vrijwel niet en stijgen ze doorgaans onvoldoende om de inflatie te compenseren. Daar staat tegenover dat de eigen inkomsten van musea tussen 2013 en 2018 in totaal met 39% zijn gestegen. Daardoor is de totale omzet van musea in deze periode per saldo met 20% toegenomen. In 2018 dalen de eigen inkomsten echter licht (met 9 miljoen euro), vooral door minder sponsoring en minder giften van bedrijven en particulieren. De stijging van de opbrengsten uit entreegelden is onvoldoende om deze teruggang teniet te doen.

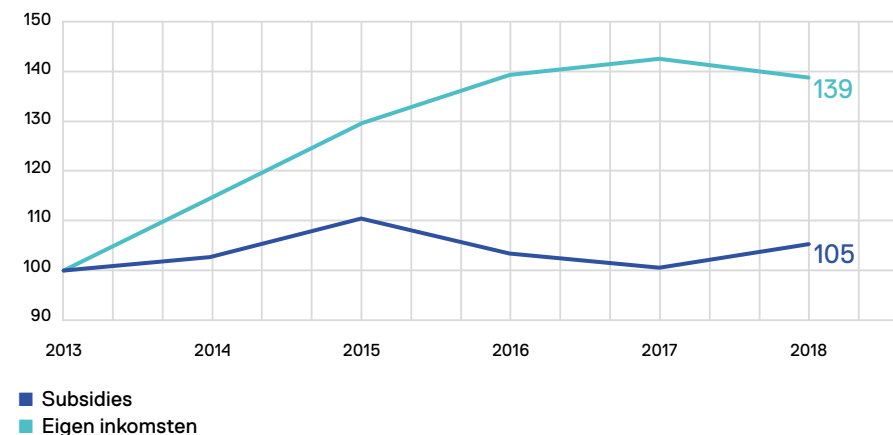
Ondanks de per saldo vrijwel gelijkblijvende subsidies weten musea in de periode 2013-2015 een enorme stijging van het aantal bezoeken te realiseren. Mede daardoor daalt de subsidie per bezoek tussen 2013 en 2018 met maar liefst 23%. De eigen inkomsten per bezoek blijven redelijk stabiel rond 16 euro, omdat de

Figuur 7.3: Eigen inkomsten en subsidies, 2013-2018
(aandelen in %)

■ Subsidies
■ Eigen inkomsten

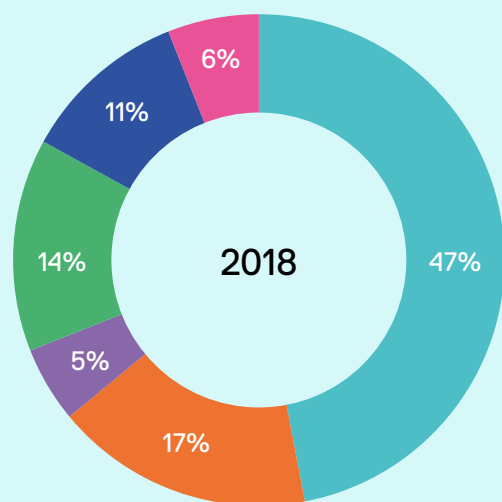
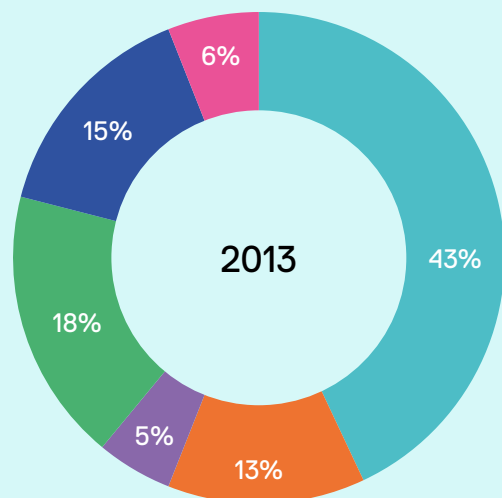
Figuur 7.4 Trends in subsidies en eigen inkomsten,
2013-2018 (indexcijfers met 2013 = 100)

eigen inkomsten en het aantal bezoeken in de tijd min of meer gelijk oplopen.

De eigen inkomsten van musea bestaan voor het grootste deel uit entreegelden, inclusief de bezoeksvergoeding van de Museumkaart. Door hogere entreprijzen en meer bezoek zijn de inkomsten uit entreegelden en de horeca en winkel tussen 2013 en 2018 in totaal met respectievelijk 53% (8,9% per jaar) en 82% (12,7% per jaar) gestegen. Het aandeel van entreegelden in de eigen inkomsten is daardoor tussen 2013 en 2018 toegenomen van 43% naar 47% (zie figuur 7.5). Ook is het aandeel van de inkomsten uit horeca en winkel gestegen van 13% tot 17%. De bijdrage van de private fondsen is in deze periode echter teruggelopen van 15% naar 11% van de eigen inkomsten.

Figuur 7.5: Samenstelling van de eigen inkomsten, 2013-2018 (aandelen in %)

- Entreegelden
- Horeca en winkel
- Sponsoring
- Overige activiteiten
- Private fondsen
- Giften

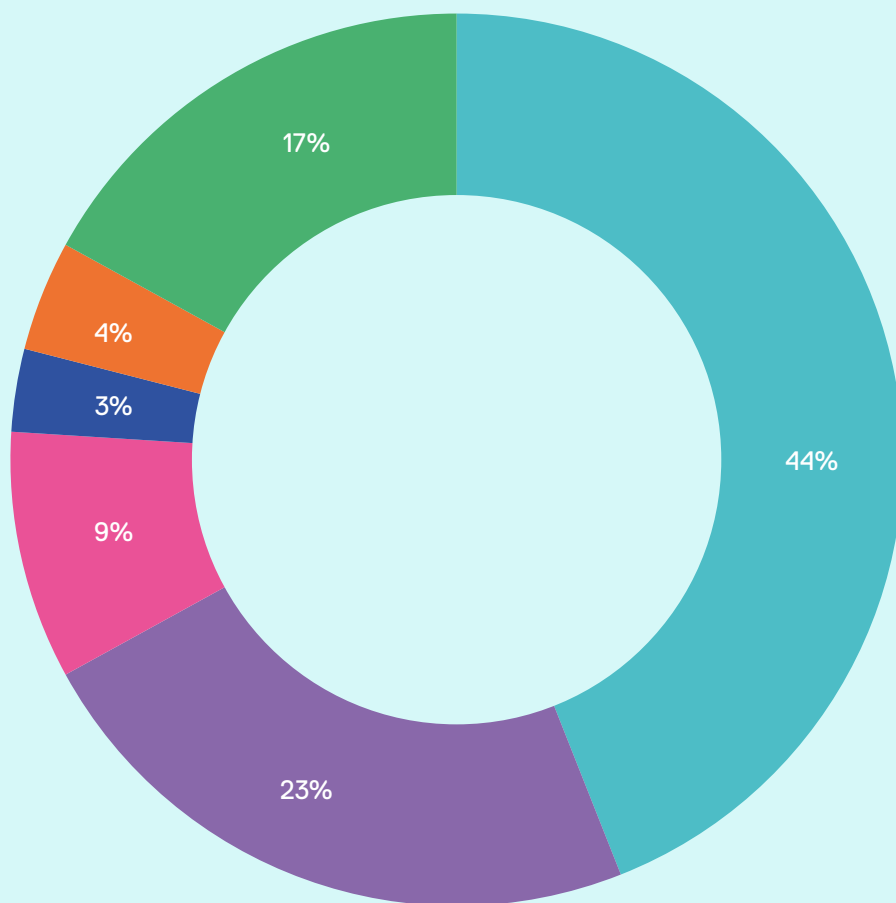
Tabel 7.3: Musea naar eigen inkomsten, subsidies en omzet per provincie, 2018*

Provincie	Aantal musea	Eigen inkomsten (x € 1 mln.)	Subsidies (x € 1 mln.)	Totale omzet (x € 1 mln.)	Aandeel eigen inkomsten (in %)
Groningen	17	6	8	14	45
Friesland	28	14	10	23	58
Drenthe	12	9	8	17	51
Overijssel	23	10	14	24	41
Flevoland	4	3	3	6	56
Gelderland	54	43	43	86	50
Utrecht	29	31	33	63	48
Noord-Holland	90	252	172	424	59
Zuid-Holland	78	99	175	274	36
Zeeland	17	4	6	10	38
Noord-Brabant	43	21	27	48	44
Limburg	30	8	17	26	33
Nederland	425	499	515	1.014	49

* Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

De omvang van de eigen inkomsten, de subsidies en de totale omzet loopt tussen provincies sterk uiteen (tabel 7.3). Dat geldt ook voor het aantal musea. De musea in de provincie Noord-Holland zijn samen goed voor 51% van de totale eigen inkomsten van alle Nederlandse musea (252 mln. van 499 mln. euro). Daarnaast ontvangen ze 33% van alle subsidies en nemen ze 42% van de totale museale omzet voor hun rekening. Het aandeel van de eigen inkomsten in de omzet loopt uiteen van 33 tot 38% in de provincies Limburg, Zeeland en Zuid-Holland tot 56 à 59% in de provincies Flevoland, Friesland en Noord-Holland.

Figuur 7.6: Samenstelling van de kosten, 2018
(aandelen in %)

- Personeelskosten
- Huisvesting
- Tentoonstellingskosten
- Aankoopkosten
- Inkoopkosten
- Overige bedrijfsvoering

Kosten

De totale kosten blijven in 2018 stabiel op een niveau van 1,0 miljard euro. Tussen 2013 en 2018 zijn de kosten in totaal met 21% gestegen. Dat is iets sneller dan de groei van de omzet, die in diezelfde periode met bijna 20% is toegenomen. De aandelen van de verschillende kostenposten zijn in de tijd nagenoeg constant en bestaan evenals in de voorgaande jaren voor twee derde uit personeels- en huisvestingskosten (figuur 7.6 en tabel 7.4).

Tabel 7.4: Samenstelling van de kosten van musea, 2018*

Kosten	Bedragen (x 1 mln. euro)	Aandeel (in %)
Personeelskosten	442	44
Huisvestingskosten	237	23
Tentoonstellingskosten	96	9
Aankoopkosten	33	3
Inkoop horeca en winkel	36	4
Overige bedrijfsvoering	167	17
Totaal kosten	1.010	100

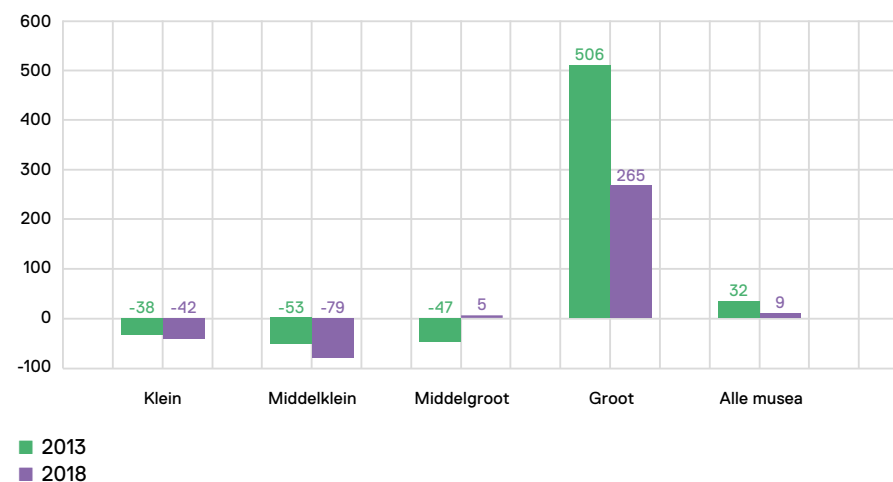
* Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

Exploitatie

De totale omzet van musea is in 2018 iets sneller gestegen dan de kosten. De gezamenlijke musea hebben daardoor in 2018 een positief resultaat op de gewone bedrijfsvoering van bijna 4 miljoen euro (gemiddeld bijna 9.000 euro per museum). Dat neemt niet weg dat in totaal 47% van de musea in dat jaar kampt een negatief resultaat uit de gewone bedrijfsvoering. Dat is een zorgelijke situatie, te meer omdat de negatieve resultaten sterk geconcentreerd zijn bij kleine en middelkleine musea, die ook in 2013 gemiddeld een negatief resultaat scoorden (figuur 7.7).

De kleine musea – met een omzet tot 400.000 euro – realiseren in 2018 een negatief resultaat van gemiddeld 42.000 euro. Dat is nog iets slechter dan in 2013, mede door de teruggelopen gemeentelijke subsidies. In totaal heeft 50% van de kleine musea in 2018 een negatief resultaat uit de gewone bedrijfsvoering. Bij de middelkleine musea – met een omzet van 400.000 tot 800.000 euro – schrijft 46% van de musea rode cijfers. De middelgrote musea – met een omzet tussen 800.000 en 3,2 miljoen euro – realiseren in 2018 gemiddeld een bescheiden positief resultaat. Dat is aanmerkelijk beter dan in 2013, hoewel 47% van deze groep musea een negatief resultaat scoort. Grote musea – met een omzet van 3,2 miljoen euro en meer – hebben in 2018 een positief resultaat van gemiddeld 265.000 euro. Dat is bijna de helft lager dan in 2013. Van de grote musea opereert 39% in 2018 in de rode cijfers.

Figuur 7.7: Gemiddeld resultaat uit de gewone bedrijfsvoering van musea naar grootteklasse, 2013-2018 (x 1.000 euro's)

Tot slot

Museumcijfers 2018 biedt een overzicht van de belangrijkste data en trends van musea die aangesloten zijn bij de Museumvereniging. De Museumvereniging is de brancheorganisatie van musea in Nederland. De vereniging streeft naar een positief imago van musea, een hoge kwaliteit van de sector en een groot en divers museumpubliek. Samen met 410 (aspirant) leden en 26 gelieerde instellingen bouwen we aan het publieke belang van musea. Want in onze snel veranderende samenleving vertellen musea verhalen die niet vergeten mogen worden. Met hun collecties verrassen en verrijken zij bezoekers, gemeenschappen en de maatschappij als geheel.

Uitgaand van de juridische status van (aspirant) leden en gelieerde instellingen bestaat de onderzoeksgroep over 2018 uit 425 musea, waarvan het gros de Museumkaart accepteert. De brondata zijn afkomstig van 350 musea en zijn geëxtrapoleerd naar deze totale onderzoeksgroep.

De gegevens zijn verzameld en ter beschikking gesteld door de Museumvereniging en Stichting Museana en op onderdelen aangevuld door Stichting Museumkaart.

Colofon

Copyright

Museumcijfers 2018 is een uitgave van Stichting Museana, Stichting Museumkaart en de Museumvereniging. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Disclaimer

Ondanks de zorgvuldigheid waarmee Museumcijfers 2018 tot stand is gebracht kunnen Stichting Museana, Stichting Museumkaart en Museumvereniging geen aansprakelijkheid aanvaarden voor schade die het gevolg is van enige fout in deze uitgave.

Databewerking: Eric Verhoog (ABF Research, Delft)

Analyse: René Goudriaan en Drian van der Woude (SiRM, Utrecht)

Samenstelling: Amber Leguit, Mirjam Moll, Iris Noteboom (Museumvereniging, Amsterdam)

Tekstredactie: Kasper van Noppen (Kasperschrijft.nl, Amsterdam)

Vormgeving: def. (def.nl, Amsterdam)

Oktober 2019

Museumvereniging in samenwerking

met Stichting Museana

Postbus 2975

1000 CZ Amsterdam

Telefoon 020-5512900

info@museumvereniging.nl

Nederlandse musea

Agrarisch Museum Westerhem	Gem. Archeologisch Museum Aardenburg	Kasteel Heeswijk	Museum Boijmans Van Beuningen
Airborne Museum 'Hartenstein'	Gemeentemuseum Den Haag	Kasteel Hoensbroek	Museum Bredius
Allard Pierson Museum	Gemeentemuseum Het Land van Thorn	Kasteel Huis Bergh	Museum BroekerVeiling
Amsterdam Museum	Geniemuseum	Kasteel Museum Sypesteyn	Museum Bronbeek
Amsterdam Pipe Museum	GeoFort	Kasteel Radboud	Museum Bussemakerhuis Borne
Anne Frank Huis	Geologisch Museum Hofland	Kasteelruine Valkenburg	Museum Buurtspoorweg
Anton Pieck Museum	Gorcums Museum / Gem. Gorinchem	Katwijk's Museum	Museum Catharijneconvent
Aviodrome	Graafs Museum	Kazemattenmuseum Kornwerderzand	Museum Collectie Brands
BAK, Basis voor Actuele Kunst	GRID Grafisch Museum Groningen	Kempenmuseum De Acht Zaligheden	Museum de Buitenplaats
Bakkerijmuseum De Oude Bakkerij	Groninger Museum	Keramikcentrum Tiendschuur Tegelen	Museum de Fundatie
Belasting & Douane Museum	Grote Sint Laurenskerk Alkmaar	Keramikmuseum Princessehof	Museum de Heksenwaag
Bevrijdingsmuseum Zeeland	Haags Historisch Museum	Kijk- en Luistermuseum	Museum de Kantfabriek
Biesbosch MuseumEiland	Haarlemmermeermuseum De Cruquius	Klederdrachtmuseum Amsterdam	Museum De Koperen Knop
Boerderijmuseum 'De Bovenstreek'	Hannemahuis	Koninklijk Eise Eisinga Planetarium	Museum De Locht Limburg
Bonnefantenmuseum	Heiligenbeeldenmuseum	Koninklijk Paleis Amsterdam	Museum De Looierij
Boonkwekerijmuseum	Herinneringscentrum Kamp Westerbork	Kranenburgh	Museum 'De Roos'
Botanische Tuin TU Delft	Hermitage Amsterdam	Kröller-Müller Museum	Museum 'De Tien Malen'
Botanische Tuinen Utrecht	Het Dorchts Patriciërshuis	Kunstfort bij Vijfhuizen	Museum De Vier Quartieren
Brabants Museum Oud Oosterhout	Het Hof van Nederland	Kunsthal Rotterdam	Museum De Voorde
Buitenplaats Kasteel Wijlre	Het Hollands Kaasmuseum	Kunstvereniging Diepenheim	Museum De Waag
Bureau Europa	Het Nederlands Vestingmuseum	Kunstwerk! Liemers Museum	Museum De Wemme
Centraal Museum	Het Nieuwe Instituut	Landgoed Fraeylemaborg	Museum De Wieger
Cobra Museum Amstelveen	Het Noordbrabants Museum	Landgoed Verhildersum Leens	Museum De Zwarte Tulp
CODA / Cultuur Onder Dak Apeldoorn	Het Scheepvaartmuseum	Leudal Museum	Museum Dokkum
Comenius Museum	Het Spinozahuis	Limburgs Museum	Museum Drachten
COMM	Het Sterkenhuis	Literatuurmuseum / Kinderboekenmuseum	Museum Elburg
Continium discovery center	Het Warenhuis - Museum Land van Axel	Louis Couperus Museum	Museum Flehite
Cube Design Museum	Historiehuis Roermond	Louwman Museum	Museum Geelvinck
Cuypershuis	Historisch Museum De Bevelanden	Marechausseemuseum	Museum Gevangenpoort
DAF Museum	Historisch Museum De Casteelse Poort	Marie Tak van Poortvliet Museum	Museum Giethoorn 't Olde Maat Uus
De Bastei	Historisch Museum De Scheper	Marinemuseum	Museum Gouda
De Pont Museum voor Hedendaagse Kunst	Historisch Museum Den Briel	Mariniersmuseum	Museum Haarlem
Design Museum Den Bosch	Historisch Museum Ede	Maritiem Museum Rotterdam	Museum Heerenveen
Diamant Museum Amsterdam	Historische Tuin Aalsmeer	Marker Museum	Museum Helmond
Dolhuys, Museum van de geest	Hortus Botanicus Leiden	Markiezenhof, gem. Bergen op Zoom	Museum Hengelo
Dordrechts Museum	Hortus van Fryslân De Kruidhof	Marres, Huis voor Hedendaagse Cultuur	Museum Het Bolwerk
Drents Museum	Huis Doorn	Mauritshuis	Museum Het Grachtenhuis
Drukkerijmuseum Meppel	Huis Marseille, Museum voor Fotografie	Melmuseum Exploitatie B.V.	Museum Het Oude Raadhuis Urk
Ecomare	Huis van Gijn	Micropia	Museum Het Pakhuis Ermelo
Edams Museum	Huizer Museum	MIJ Museum IJsselstein	Museum het Petershuis
Elisabeth Weeshuis Museum	Humanity House	Miramar Zeemuseum	Museum Het Rembrandthuis
Erfgoedpark Batavialand	Hunebedcentrum	Missiemuseum Steyl	Museum Het Schip, Amsterdamse School
EYE Filmmuseum	Huygens Hofwijck	Molenmuseum De Valk	Museum Het Valkhof
Feyenoord Museum	Ikonenmuseum Kampen	Molenmuseum De Wachter	Museum Hilversum
Flessenscheepjesmuseum	Industrieel Museum Zeeland	Mondriaanhuis	Museum Hindeloopen
Flipje en Streekmuseum Tiel	Instituut Collectie Krop	MOW Museum de Oude Wolden	Museum Hoeksche Waard
Florence Nightingale Instituut	Internationaal Klompenmuseum	Multatuli Huis	Museum In 't Houten Huis
Foam Fotografiemuseum Amsterdam	Japanmuseum SieboldHuis	Musea Zutphen	Museum Jan Cunen
Forteiland Pampus	Joods Cultureel Kwartier	Museon	Museum Jan Heestershuis
Frans Hals Museum De Hallen Haarlem	Jopie Huisman Museum	Museum aan het Vrijthof	Museum Jan van der Togt
Fries Museum	KAdE, Kunsthal in Amersfoort	Museum Abdijkerk	Museum Joure
Fries Scheepvaart Museum	Kasteel Amerongen	Museum Beelden aan Zee	Museum Kaap Skil
Fruiteeltmuseum	Kasteel De Haar	Museum Belvédère	Museum Kasteel Wijchen
Gelders Geologisch Museum	Kasteel Duivenvoorde	Museum Betje Wolff	Museum Kennemerland

Nederlandse musea

Museum Kinderwereld	Museumpark Orientalis	Openluchtmuseum Ootmarsum	Stichting Vrienden der Geldersche
Museum Klok & Peel	Museumstoomtram Hoorn-Medemblik	Oude Kerk	Kasteelen
Museum Klooster Ter Apel	Muzee Scheveningen	Oudheidkamer Texel	Stichting West
Museum Land van Valkenburg	Muzeeaquarium Delfzijl	Outsider Art Museum	Stoomtrein Katwijk Leiden
Museum Maassluis	Nat. Biermuseum De Boom	Paleis Het Loo Nationaal Museum	Streek & Landbouwmuseum Goemanszorg
Museum Martena	Nationaal Archief	Panorama Mesdag	Streekmuseum 'De Meestof'
Museum Meermanno	Nationaal Baggermuseum	Peter van den Braken Centrum	Streekmuseum Etten + Leur
Museum Menkemaborg	Nationaal Bevrijdingsmuseum 1944-1945	Philips museum	Streekmuseum Krimpenerwaard
Museum Nairac	Nationaal Gevangenismuseum	Pieter Vermeulen Museum	Streekmuseum Stevensweert Ohé en Laak
Museum Nederlandse Cavalerie	Nationaal Jenevermuseum	preHistorisch Dorp	't Fiskershúske
Museum Nienoord	Nationaal Militair Museum	Purmerends Museum	Tassenmuseum Hendrikje
Museum Noordwijk	Nationaal Modelspoor Museum	Rijksmuseum Amsterdam	TENT Stichting Centrum Beeldende Kunst
Museum Ons' Lieve Heer op Solder	Nationaal Monument Kamp Vught	Rijksmuseum Boerhaave	TextielMuseum
Museum Opsterlân	Nationaal Museum van Wereldculturen	Rijksmuseum Muiderslot	Teylers Museum
Museum Oud-Lunteren	Nationaal Onderduikmuseum Aalten	Rijksmuseum Twenthe	Thermenmuseum
Museum Paul Tetar van Elven	Nationaal Onderwijsmuseum	Rijksmuseum van Oudheden	Titus Brandsma Museum
Museum Paulina Bisdop van Vliet	Nationaal Reddingmuseum Dorus Rijkers	Rijssens Museum	Touwmuseum 'De Baanschuur'
Museum Prinsenhof	Nationaal Sleepvaart Museum	Schermer Molens Stichting	Trompenburg Tuinen & Arboretum
Museum Rijswijk	Nationaal Tinnen Figuren Museum	Schoonewelle Mus. voor Natuur	Universiteitsmuseum Groningen
Museum Romeinse Katakomben	Nationaal Veligheidsinstituut	en Ambacht	Universiteitsmuseum Utrecht
Museum Rotterdam	Nationaal Vlasserij-Suikermuseum	SCHUNCK*	Valkerij en Sigarenmakerij Museum
Museum Schokland	Nationaal Vlechtmuseum	Science Centre Delft	Van Abbemuseum
Museum Sjoel Elburg	Nationale Stichting De Nieuwe Kerk	Singer Laren	Van Gogh Museum
Museum Slager	Natura Docet Wonderryck Twente	Sint-Jan Gouda	Vechtstreek Museum
Museum Slot Loevestein	Naturalis Biodiversity Center	Slot Zuylen	Veenkoloniaal Museum
Museum Sloten	Natuurhistorisch Museum Maastricht	Société Musée Laliqye PaysBas	Veluws Museum Hagedoorns Plaatsse
Museum Spakenburg	Natuurhistorisch Museum Rotterdam	Space Expo	Venrays Museum
Museum Speelklok	Natuurmuseum Brabant	Speelgoed en Carnavalsmuseum Op Stelten	Vereniging De Zaanse Molen
Museum Stad Appingedam	Natuurmuseum Fryslân	Speelgoedmuseum Deventer	Verzetsmuseum Amsterdam
Museum Stadskaasteel Zaltbommel	Ned. Instituut voor Beeld en Geluid	Spoorwegmuseum	Verzetsmuseum Zuid-Holland
Museum Sterrenwacht Sonnenborgh	Nederlands Artillerie Museum	Stadhuismuseum Zierikzee	Vincent van GoghHuis
Museum Swaensteyn	Nederlands Bakkerijmuseum	Stadsarchief Amsterdam	Visserijmuseum Breskens
Museum 't Behouden Huys	Nederlands Fotomuseum	Stadsmuseum Almelo	Visserijmuseum Zoutkamp
Museum 't Oude Slot	Nederlands Leder en Schoenen Museum	Stadsmuseum Doetinchem	Voerman Museum
Museum Terra Maris	Nederlands Openluchtmuseum	Stadsmuseum Harderwijk	Volendams Museum
Museum Tot Zover	Nederlands Steendrukmuseum	Stadsmuseum Rheden	Vrijmetselelarij Museum
Museum Tromp's Huys	Nederlands Stoommachinemuseum	Stadsmuseum Steenwijk	Warkums Erfskip
Museum TwentseWelle	Nederlands Tegelmuseum	Stadsmuseum Woerden	Waterlandsmuseum de Speeltoren
Museum van Bommel van Dam	Nederlands Volksbuurtmuseum	Stedelijk Museum Alkmaar	Waterliniemuseum Fort bij Vechten
Museum van Brabantse Mutsen en Poffers	Nederlands Watermuseum	Stedelijk Museum Amsterdam	Watersnoodmuseum
Museum van de 20 ^e Eeuw	Nederlands Zilvermuseum Schoonhoven	Stedelijk Museum Breda	Wereldmuseum Rotterdam
Museum van Egmond	Nederlands Zouavenmuseum	Stedelijk Museum Coevorden	Westfries Museum
Museum Van Loon	NEMO Science Museum	Stedelijk Museum Kampen	Westlands Museum
Museum Veenendaal	Noordelijk Scheepvaartmuseum	Stedelijk Museum Schiedam	Witte de With Center for Contemporary Art
Museum Veere	Noord-Veluws Museum	Stedelijk Museum Vianen	Zaans Museum
Museum Vekemans	OBSERVEUM museum & sterrenwacht	Stichting Amelander Musea	Zandvoorts Museum
Museum Vlaardingen	Burgum	Stichting Erfgoedcentrum Tongerlohuys	Zee- en Havenmuseum de Visserijschool
Museum voor anatomie en pathologie	Oorlogsmuseum Overloon	Stichting Glas	Zeeuws Maritiem MuZEEum
Museum voor Religieuze Kunst	Openbaar Vervoer & Speelgoed Museum	Stichting Nationaal Orgelmuseum	Zeeuws Museum
Museum Waelstee	Doetinchem	Stichting Oldenzaalse Musea	Zoutmuseum
Museum Weesp	Openluchtmuseum / Themapark	Stichting Oud Nijkerk	Zuiderzeemuseum
Museum Wierdenland Ezinge	De Spitkeet	Stichting Oyfo	Zwanenbroedershuis
Museum Zaanse Tijd	Openluchtmuseum Eynderhoof	Stichting Streekmuseum Elsloo	
Museumpark Archeon	Openluchtmuseum Het Hoogeland	Stichting tot Behoud van den Doornenburg	

Museumvereniging
in samenwerking met
Stichting Museana
Postbus 2975
1000 CZ Amsterdam

Telefoon 020-5512900
info@museumvereniging.nl

